

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI HAFIZLIK EĞİTİM
PROGRAMININ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ
(Konya Örneği)

Hatice Kübra ÖZLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih TURANALP

KONYA - 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra ÖZLER
	Numarası	138102081007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP
	Tezin Adı	Diyanet İşleri Başkanlığı Hafızlık Eğitim Programı Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri (Konya İli Örneği)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Diyanet İşleri Başkanlığı Hafızlık Eğitim Programı Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri (Konya İli Örneği)** başlıklı bu çalışma 25/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	M. Fatih TURANALP	
2	Doç. Dr.	Ali ÖGE	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Mustafa BAŞKONAK	

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
---	--	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra ÖZLER		
	Numarası	138102081007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih TURANALP		
Tezin Adı	Diyanet İşleri Başkanlığı Hafızlık Eğitim Programı Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri(Konya ili Örneği)			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hatice Kübra ÖZLER

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Kübra ÖZLER		
	Numarası	138102081007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih TURANALP		
Tezin Adı	Diyamet İşleri Başkanlığı Hafızlık Eğitim Programı Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri(Konya Örneği)			

ÖZET

Araştırmada Kur'an Kurslarında uygulamada olan Hafızlık Eğitim Programı hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak inceleme yapılmıştır. Hafızlık eğitimi ülkemizde manevi değerlerle ölçülebilen bir yere sahiptir.

Araştırmamız 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konusu, önemi, amacı ve sınırlılıklarından, ikinci bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, hipotezleri ve yapıldığı kurslardan, üçüncü bölümde Kur'an kurslarının tarihi gelişimi, hafızlık ve hafızlığın başlangıçtan günümüze tarihi gelişiminden söz edilmiştir. Dördüncü bölüm öğrencilerle yapılan görüşmelerle alakalı bulgu ve yorumlar, beşinci bölüm öğrencilerle yapılan görüşmelerin değerlendirilmesi ve altıncı bölüm sonuç ve önerilerden meydana gelmektedir.

Çalışmanın evreni Konya ilinde 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Kur'an Kurslarında Hafızlık eğitimi yaptıran öğretmenler ve öğrencilerdir. Araştırmanın örnekleme Konya İli Karatay İlçesinde 2018-2019 öğretim yılında eğitim yapan 8 Yatılı Kız Kur'an Kursu da Hafızlık Yapan Öğrenciler ve Hafızlık Yaptıran Öğretmenlerinden kura ile seçilmiş olanlarıdır.

Öğretmenler ve öğrencilerle görüşülerek incelenen Hafızlık Eğitim Programının hafızlık yaptırmak için yeterli olduğunu fakat öğretmenlerin Program hakkındaki bilgi eksikliği nedeniyle tam olarak uygulanmadığı, bazı esasları uygulamanın birtakım aksaklara neden olduğu sonucu ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Hafızlık Eğitim Programı, Kur'an Kursu

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

Öğrencinin	Name Surname	Hatice Kübra ÖZLER		
	Student Number	138102081007		
	Department	Department of Philosophy and Religious Studies / Religious education		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih TURANALP		
Title of the Thesis/Dissertation	Teacher and Student Opinions About Quran Memorizing Education Program of the Presidency (Konya case)			

ABSTRACT

In the study the applied Hafiz education programme is analysed by getting views of instructors and students. Hafiz education has a place in our country that can be measured with spiritual values.

The study consists of 4 main parts. In the first part; the study's topic, importance, goals and limitations, in the second part; methods, population and sample, hypothesis and the applied courses, in the third part the historical development of the Quran courses and the Hafiz education from the beginning until recent.

The fourth part refers to the findings and reflections related to the interviews with the instructors, the fifth part refers to the evaluation of the interviews with the students and the sixth part refers to the results and suggestions. The study population are the students and the instructors participating in Hafiz education in Quran courses in Konya during the 2018-2019 academical year. The sample of the study are the students and instructors chosen by draw from attendants of Hafiz education from 8 boarding Quran courses in 2018-2019 academical year in Karatay Konya.

The study revealed that the Hafiz education programme analysed by interviewing the students and instructors is qualified for proficiency in memorizing Quran but it's not practised completely and applying some basics is causing certain obstructions due to the the instructors' lack of information.

Keywords: Religious education, Presidency of Religious Affairs, Hafiz education programme, Quran course

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri	4
1.4.1. Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Yöntem.....	5
1.7. Araştırmanın Modeli.....	5
1.8. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	6
1.8.1. Evren.....	6
1.8.2. Örneklem	7
1.8.3. Veri Analizi.....	7
1.9. Araştırmanın Yapıldığı Kurslar.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN KURLARININ GELİŞİMİ VE HAFIZLIK

1.1. Kur'an Kurslarının Tarihi Gelişimi	10
1.1.1. Kur'an Eğitiminin Tarihi Gelişimi	10
1.1.2. Günümüzde Kur'an Kursları ve Eğitimi	13
1.2. Hafızlık ve Tarihi Gelişimi	14
1.2.1. Hafızlık	14
1.2.2. Osmanlı Dönemi Öncesi Hafızlık	15
1.2.3. Osmanlıdan Günümüze Hafızlık Müessesesi	16
1.2.4. Son Yıllarda Kur'an Kurslarına Giden Öğrenci Verileri	18

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. Hafızlık Öğretim Programı İle İlgili Öğretici Görüşmeleri	25
2.1.2. Örneklem Grubunun Programla İlgili Bilgileri.....	25
2.1.3. Katılımcıların Seminer Alma Değerleri	26
2.1.4. Katılımcıların Programı Uygulama Değerleri	26
2.1.5. Katılımcıların Program Hakkında Görüşleri.....	27
2.1.5.1. Uygulanabilmesiyle İlgili Görüşleri.....	27
2.1.5.2. Uygulanamamasıyla Alakalı Görüşleri	28
2.1.6. Katılımcıların Programın İnisyatifi İle İlgili Değerleri	29
2.1.7. Katılımcıların Programın İnisyatifi İle İlgili Görüşleri	29
2.2. Programın Uygulanma Değerleri	30
2.2.1. Örneklem Grubunun Uygulanabilirlikle İlgili Görüşleri.....	31
2.3. Katılımcıların Programdan Faydalandıklarıyla İlgili Görüşleri	32
2.4. Katılımcıların Dönemle İlgili Değerleri	33
2.4.1. Hazırlık Dönemi Değerleri	33
2.4.2. Ezberleme Dönemi Değerleri	34
2.4.3. Katılımcıların Dönemle Alakalı Görüşleri	35
2.4.4. Dönemi Fazla Bulanların Görüşleri	36
2.4.5. Katılımcıların Hafız Öğretici Şartıyla ilgili Değerleri	37
2.4.6. Hafız Öğretici Şartıyla Alakalı Görüşler	38
2.5. Branşlaşma Usulü Derse Girme Değerleri.....	39
2.6. Katılımcıların Komisyon Hakkında Görüşleri	39
2.6.1. Katılımcıların Komisyon Hakkındaki Önerileri	40
2.6.2. Ders Performansı ile Alakalı Değerler	41
2.6.3. Kursların Komisyon Tarafından Raporlanması Değerleri.....	43
2.6.4. Kursların Komisyon Tarafından Raporlanmasıyla ilgili Fikirleri.....	43
2.7. Kurs Ortamıyla İlgili Değerler	44
2.8. Yatılı Gece Nöbetleriyle İlgili Değerler	45
2.8.1. Katılımcıların Gece Nöbetleriyle İlgili Önerileri.....	46
2.9. Katılımcıların Öğreticilerin Başarısızlığıyla Alakalı Değerler	48
2.9.1. Yüzüne Eğitimde Görevlendirilme Cezası ile İlgili Değerler	48
2.10. Öğrenci Projesi ile İlgili Değerler	49

2.10.1. Katılımcıların Öğrenci Projesiyle İlgili Görüşleri.....	50
2.10.2. Başarılı Öğrencilere Verilen Burslar Hakkında Görüş Değerleri	50
2.10.3. Başarılı Olan Öğrencilere Verilen Burslar Hakkındaki Önerileriniz	51
2.11. Sosyal Etkinlik Dersi Uygulaması İle İlgili Değerler.....	52
2.12. Geleceğimle Buluşuyorum Uygulamasıyla ilgili Değerleri.....	52
2.12.1. Geleceğimle Buluşuyorum Uygulamasıyla ilgili Görüşler.....	53
2.13. Katılımcıların Kadınlara Mahsus Hallerle ilgili Serbestlik Değerleri	54
2.13.1. Katılımcıların Kadınlara Mahsus Hallerle İlgili Görüşleri	54
2.14. Katılımcıların Öğrencileriyle Alakalı Ders Çalıştırma Yöntemleriyle Alakalı Değerleri.....	55
2.15. Katılımcıların Sınıflarında Belletmen Olması Değerleri.....	56
2.15.1. Katılımcıların Belletmenlerle İlgili Görüşleri.....	56
2.16. Diğer Derslerle İlgili Değerler	57
2.16.1. Katılımcıların Diğer Derslerle İlgili Görüşleri.....	58
2.17. Katılımcıların Eklemek İstedığı Görüşleri.....	59
2.18. Öğreticilerin Çalışma Durum ve Yılları İstatistiği	60
2.19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Görüşme Değerlendirmeleri	61
2.19.1. Soruların İstatistikleri	61
2.20. Örneklem Grubunun Kurslara Göre Dağılımı.....	61
2.21. Öğrencilerin Kendi İstekleri İle Kursu Gelmelerine Dair Dağılımları.....	62
2.22. Katılımcı Öğrencilerin Hafızlığı İsteme Görüşleri.....	63
2.23. Katılımcının Nasıl Eğitim Aldığı İle İlgili Görüşleri	65
2.24. Hafızlığın Neresinde Olduklarını Gösterir Değerler	65
2.25. Katılımcı Öğrencilerin Ders İşleme Usulleri	66
2.26. Hafızlığın Eğitim Süresi İle İlgili Düşünceleri	67
2.27. Katılımcı Öğrencilerin Program İle İlgili Önerileri.....	68
2.28. Katılımcıların Program Dışındaki Durumlarıyla İlgili Bulgular	70
2.28.1. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Mezuniyet Durumları.....	71
2.28.2. Öğreticilerin Mezun Oldukları Kurslara Göre Dağılımı	72
2.28.3. Katılımcıların Mezun Oldukları Yıllara Göre Dağılımı	73
2.29. Katılımcıların Resmi Fahri Yardımcı Çalışma Süreleri	74
2.29.1. Örneklem Grubunun Yıl Bazında Çalışma Süreleri ve Durumları	74
2.29.2. Örneklem Grubunun Belletmenlik Durumları	75

2.29.3. Katılımcı Grubun Fahri Görev Durumları	75
2.30. Katılımcıların Kurslarındaki Öğrenci Sayıları	76
2.30.1. Hafız Öğrenci Sayıları	76
2.30.2. Hafız Hazırlık Öğrenci Sayıları	77
2.30.3. Sınıflarında ki Öğrenci Sayıları	78
2.30.4. Katılımcıların İşlerini İsteyerek Yapmaları Konusunda.....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
Sonuç.....	80
Öneriler	86
KAYNAKÇA.....	89
EKLER	92
Ek-1: Yüksek Lisans Tezi İçin Anket Soruları.....	92
Ek-2: Öğrenciler İçin Anket Soruları.....	96
Ek-3: Araştırma ve Anket İzni.....	97
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Öğreticilerin Kurslara Göre Dağılımı.....	8
Tablo 2: Öğrencilerin Kurslara Göre Dağılımı.....	9
Tablo 3: 2010 yılında yayınlanan ve 2018 yılında güncellenen Hafızlık Eğitim Programı'nı inceleme fırsatınız oldu mu?.....	25
Tablo 4: Program hakkında eğitim veya seminer aldınız mı?	26
Tablo 5: Hafızlık Eğitim Programı'nın hedefi Diyanete bağlı tüm hafızlık eğitimi veren kurslara standart getirmek olduğunu göz önünde bulundurursak kursunuzda standardı yakalayabildiniz mi?	26
Tablo 6: Evetse hangi konularda?.....	27
Tablo 7: Hayırsa hangi konularda.....	28
Tablo 8: Hafızlık Eğitim Programı bir standardın yanında öğreticilere inisiyatif vermiştir. Bu inisiyatifi kullanıyor musunuz?.....	29
Tablo 9: Evetse şu konularda.....	29
Tablo 10: Hafız hocası olarak bu işin mutfağında bir kişi olarak programın uygulanabilir olduğunu düşünüyor musunuz?	30
Tablo 11: Programın uygulanabilirliğinin açıklaması.....	31
Tablo 12: Programda görevinizi daha iyi yapmanızı sağlayan esaslar hangileridir?. 32	
Tablo 13: Program Hazırlık – Ezberleme – Pekiştirme dönemlerinden oluşmuştur. Bu dönemleri yeterli buluyor musunuz?	33
Tablo 14: Hazırlık dönemi için 3 dönem (12 ay) süre verilmektedir. Bu süre yeterli midir? Neden?	33
Tablo 15: Ezberleme dönemi başlangıçta 6 dönem (24 ay), değişiklikle 12 dönem (48 ay) olmuştur. Değişikliğin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?.....	34
Tablo 16: Dönem değişikliği olumlu olmuştur Neden?	35
Tablo 17: Dönemi Fazla bulmakla alakalı görüşleriniz nedir?.....	36
Tablo 18: Hafızlık eğitimi verecek öğreticilerin Din Eğitimi Dairesi Başkanlığınca belirtilen Hafız Öğreticiler tarafından verilmesi uygun görülmesi verimi nasıl etkilemiştir?.....	37
Tablo 19: Öğreticinin hafız olması şartı ile ilgili görüşleriniz nedir?	38
Tablo 20: Sosyal etkinlik dersine branşlaşma usulü ile girilmesi neler sağlamıştır?. 39	
Tablo 21: Hafızlık Takip Komisyonu hakkında önerileriniz nelerdir?	39
Tablo 22: Hafızlık Takip Komisyonu hakkında öneriniz nedir?	40
Tablo 23: Takip Komisyonunda % 50 oranının altında performans gösteren öğrencinin eğitime devam edemeyecek olmasının hafızlık eğitimini nasıl etkilemiştir?.....	41

Tablo 24: Hafızlık Takip Komisyonunun hafızlık eğitimine uygun olmayan kursları tespit ederek raporlaması uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?	43
Tablo 25: Raporlama uygulaması hakkındaki fikirleriniz nedir?	43
Tablo 26: Kursunuzda sınıf ve yatılı ortamında öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri dikkate almıyor mu?	44
Tablo 27: Öğrencilerin dinlenme, beslenme ve ders çalışma süreçlerine rehberlik ve örneklik etmek amacıyla kursta kalan öğretmenlerin öncelikli kadrolular olmasının sonuçları neler olmuştur?(gece nöbetleri).....	45
Tablo 28: Konu ile ilgili önerileriniz nedir?	46
Tablo 29: Hafız öğretmenlerinin 3 yıllık eğitimin sonunda hafızlık sınavına hiç öğrenci gönderemeyenler ve başarısız olanlar Hafızlık Takip Komisyonunun teklifi ve müftülüğün onayı ile 2 yıl yüzüne eğitimde görevlendirilmesi nasıl bir sonuç ortaya koyar?.....	48
Tablo 30: 2 yıl yüzüne eğitimde görevlendirilmesi ile ilgili önerileriniz var mı?	48
Tablo 31: Hafız Öğrenci Projesi (Hafızlık belgesi alan erkek öğrencilere burs ve parasız yatılı imkanı verilmesi) hakkında görüşleriniz nelerdir?	49
Tablo 32: Hafız Öğrenci Projesi hakkındaki görüşleriniz nedir?	50
Tablo 33: Yarışmada dereceye giren öğrencilere verilen burs vb. imkanlar hakkında neler düşünüyorsunuz?.....	50
Tablo 34: Dereceye giren öğrencilere verilen burs v.b. imkânlar hakkındaki önerileriniz nelerdir?.....	51
Tablo 35: Sosyal etkinlik dersleri uygulama esaslarının 13. Ve 14. Maddelerinde belirtilenlere (Sosyal etkinlik saatlerinde, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişmelerini desteklemek amacıyla ilgi ve yeteneklerine uygun olarak sportif aktiviteler; hat, ebru, ney üfleme, kamp, gezi, piknik, eğitici film ve belgesel gibi sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetler öğrencileri ders ortamından uzaklaştırılacak şekilde düzenlenecektir. 14. Bir sınıfın sosyal etkinlik dersine, o sınıfın Kur'an-ı Kerim dersine giren öğretici dışında aynı kursta görev yapan diğer öğretmenlerden biri girecektir. İhtiyaç olması halinde farklı kurslardan ya da dışardan görevlendirme yapılabilecektir) uygun gerçekleştiriliyor mu?.....	52
Tablo 36: “Geleceğimle Buluşuyorum” uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz? 52	
Tablo 37: “Geleceğimle Buluşuyorum” uygulaması hakkındaki düşünceleriniz nedir?	53
Tablo 38: “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığının kadınlara mahsus hallerde Kur'an okunması konusunda 22.01.1998 tarih ve 4 No lu kararı bir ruhsat ihtiva etmektedir. Bu ruhsatı kullanmak istemeyen öğrenciler icbar edilmemelidir. Ancak bu durumdaki öğrenciler boş bırakılmama, dini bilgiler ile sosyal etkinlik ve rehberlik derslerine yönlendirilmelidir. Ayrıca dileyen öğrencilerin bu durumlarda dinleme yoluyla derse hazırlık yapmaları sağlanmalıdır” uygulama esaslarında 16. Madde hakkındaki görüşleriniz nedir?.....	54
Tablo 39: Kadınlara mahsus haller ile ilgili görüşler	54

Tablo 40: Öğrencilerinize tavsiye ettiğiniz ezberleme yöntemi nasıldır? Nasıl yapmaktasınız?	55
Tablo 41: Kursunuzda gönüllü yardımcı belletmen var mı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?	56
Tablo 42: Yardımcı belletmen hakkındaki görüşleriniz nedir?	56
Tablo 43: Kur'an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için ne düşünüyorsunuz?	57
Tablo 44: Kur'an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için olumlu düşünceleriniz nedir?	58
Tablo 45: Kur'an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için olumsuz düşünceleriniz nedir?	59
Tablo 46: Bu sorular ışığında eklemek istediğiniz var mı?	59
Tablo 47: Öğreticilerin çalışma durumları ve yılları istatistiği	60
Tablo 48: Öğrencilere yapılan görüşmelerin istatistiği	61
Tablo 49: Hangi kursta öğrencisiniz?	61
Tablo 50: Kursa kendi isteğinizle mi geldiniz?	62
Tablo 51: Neden hafız olmak istediniz?	63
Tablo 52: Sınıfınızda hafızlık eğitimi nasıl verilmektedir?	65
Tablo 53: Şuan hafızlığın neresindesin?	65
Tablo 54: Bireysel olarak dersinizi/ezberinizi nasıl hazırlıyorsunuz?	66
Tablo 55: Hafızlık eğitim süresi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?	67
Tablo 56: Hafızlık eğitimi ile ilgili önerileriniz var mı?	68
Tablo 57: Hangi kursta çalışmaktasınız?	70
Tablo 58: Mezuniyet Durumunuz Nedir?	71
Tablo 59: Hangi kurstan mezun oldunuz?	72
Tablo 60: Hangi Yıl Mezun oldunuz?	73
Tablo 61: Kaç yıldır hafız hocalığı yapıyorsunuz?	74
Tablo 62: Yardımcı Hocalık Yaptınız mı?	75
Tablo 63: Geçici öğreticilik yaptınız mı?	75
Tablo 64: Kursunuzda kaç hafız öğrencisi vardır?	76
Tablo 65: Kursunuzda kaç hafız hazırlık öğrencisi vardır?	77
Tablo 66: Sınıfınızda kaç hafız öğrencisi vardır?	78
Tablo 67: Hafız hocalığını isteyerek mi yapıyorsunuz?	79

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Dr.	: Doktor
Ed.	: Editör
HEP.	: Hafızlık Eğitim Programı
Hz.	: Hazreti
İ.O.K.K.Ö.P.	: İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursu Öğretim Programı
Öğr.	: Öğretim
Prof.	: Profesör
s.	: sayfa
S.A.S.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
SAV.	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
SPSS.	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
vb.	: Ve benzeri

ÖNSÖZ

Kur'an kursları ulvi görevlerden biri olan Kur'an- Kerim'i okumak, ezberlemek, yazmak, anlamak ve yaşamak için toplumun yaygın din eğitimi alanında kabul görmüş kurumlarından. Kur'an kursları üstlendiği görev gereği insanımızın gönlünde oldukça geniş yer tutmaktadır. Toplumumuzun hemen her kesiminden insanın gönüllü gayretlerinin muhatabı olmuştur.

Kur'an kurslarının gelişim tarihine baktığımızda pek çok meşakkat ve zorluklara rağmen Türk milletinin Kur'an-ı Kerim sevgisi ile gün geçtikçe daha iyi yerlere gelmiştir. İlk başlarda 50 milletvekili 2 Nisan 1925'te hafız muallimi ile birkaç şehirde başlayan bu hizmet tarihinden meclise verdikleri bir tavrıyla 'Hafız-ı Kur'an yetiştirmek üzere 10 kişi için 50 bin liralık bir tahsisat konulmasını sağlamışlardır. Bu şekilde hafızlık eğitimi Kur'an Kursu şeklinde devam etmiştir. Harf inkılabı ile Kur'an Kursları kapatılmıştır. Daha sonra devrin Diyanet İşleri Reisi Rifat Börekçi'nin şahsi gayretleriyle 1932 yılında bu eğitim Kur'an Kursu şeklinde yeniden ortaya çıkmış ve sayıları dokuza yükselmiştir.¹ Zamanla sayısında eksilmeler yaşasa da günümüze sayısı on binlerle ifade edilen rakamlarla ulaşmıştır.

Kuruluşundan itibaren geçirdiği aşamalarla olumlu farklılıklar geliştirerek, Eğitimin ve Bilimin yeni yaklaşım ve ilkelerinden faydalanmayı sürdürmüştür. İlahiyatı kaynak olarak ele alıp, ondan beslenerek insanımıza en doğru ve en kolay biçimde eğitim vermeye devam etmiştir.

Kur'an-ı Kerim öğrenimi, onu yüzünden okumayı öğrenmekten başlayarak, getirdiği mesajı tam olarak anlamaya kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Kuran'ı Kerim'i hıfz etmek de bu kapsam içerisinde yer almaktadır. Kuran'ı baştan sona ezberleyenler hafız diye adlandırılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in tamamını ilk ezberleyen, dolayısıyla ilk Kur'an hafızı Peygamberimizdir (s.a.v). Ashaptan da hafız olanlarda pek çoktur. Hz. Peygamber'le başlayan bu gelenek, O'nun (s.a.v.); "Sizin en hayırlınız, Kuran'ı öğrenen ve öğretenidir. "hadis-i şerifiyle günümüze kadar aralıksız devam etmiştir.

---

¹ BALTAÇI, Cahit, Türk Eğitim Sistemi İçinde Kur'an Kursları, Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik Sempozyumu, (Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000), s 16

Hafızlık eğitiminin İslam geleneği içerisinde taşıdığı önemin yanı sıra, günümüzde ayrı bir önemi vardır. Zira din hizmetleri personeline aranan yeterliklerin başında Kur'an-ı Kerim ezber ve kıraat gelmektedir. Hafızlık eğitimi bu alana yönelik yeterliğin elde edilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Programın hazırlanmasındaki temel etkenlerden biri de, günümüzde zamanın insanlar için büyük bir önem arz etmesidir. Zamanın tasarruflu kullanımı da ayrı bir beceri haline gelmiştir. Bireyin sosyal yaşama hazırlandığı eğitim döneminde herhangi bir konuda olması gerekenden daha fazla zaman harcaması, kalan eğitim hayatlarını olumsuz etkilemekte ve hatta bazen eğitimden koparak sosyal hayata etkin katılmalarını engellemektedir. Hafızlık eğitiminde böyle olumsuz bir durumla karşılaşılmasını sağlamak da bu programın hedefleri arasındadır.²

Bütün bunlar dikkate alındığında bu kurumun hafızlık eğitim öğretim programını incelemek yerinde olacaktır. Bu çalışma Konya İlinin Karatay İlçe Müftülüğüne bağlı tüm Yatılı (8) Kız Kur'an Kursundaki öğretici ve öğrencilerinin bir kısmını kapsamaktadır. Çalışmada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen verilerde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak tablolaştırılmıştır.

Bu çalışmamda her türlü yardımlarını esirgemeyen, yol gösteren ve destek olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih Turanalp hocama, yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan değerli hocalarım Prof. Dr. Muhiddin Okmuşlar, Prof. Dr. Fikret Karapınar ve diğer hocalarıma teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Çalışma süresince beni motive eden arkadaşlarıma, her konuda yardımını eksik etmeyen eşim Sami Özler'e, benim için fedakarlık yapan evlatlarım Ahmet Taha ve Ayşe Neva'ya, aileme ve dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim

Hatice Kübra ÖZLER

Konya, 2019

---

² HEP, Diyanet, 2010

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Kur'an kursları yaygın din eğitimi alanında önemli bir yer tutan kurumdur. Bu kurum eğitim hayatına başlamamış çocuklardan eğitim hayatının her aşamasında olan öğrencilerin ve eğitim hayatını tamamlamış belli sorumlulukları olan(anne-baba-dede-nine vb.) yetişkin bireylere kadar her yaşta ve eğitim düzeyindeki kişilere dini eğitim vermektedir. Kur'an-ı Kerim'i güzel okuma, ezberleme, manasını anlama, ibadet, itikat esaslarını öğretme, Hz. Muhammed'in(s.a.v) hayatı ve İslam ahlakı hakkında bilgilendirme verdiği eğitimlerin arasında yer almaktadır.

Çalışmamızın konusu Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaygın din eğitimi veren kurumlar için 2010 yılında hazırlamış olduğu Hafızlık Eğitim Programı uygulamasının nasıl yapıldığı ve sonuçları hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleriyle incelemeyi kapsamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Kur'an kurslarında uygulanan Hafızlık Eğitim Programında, temel talim ve tecvit bilgilerine uygun ezber derslerine ilaveten; Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri dersi, ayrıca öğrencilerin Kuran merkezli bazı dini bilgiler kazanmaları amacıyla Dini Bilgiler dersi, isteklendirme ve sosyal becerilerini artırmak amacıyla Sosyal Etkinlik ve Rehberlik dersleri de yer almıştır.

Hafızlık Eğitim Programı aşağıdaki niteliklere sahiptir:

- Öğrenci merkezlidir.
- Öğrencilerin ezberleyebilme yeteneklerini göz önünde bulunduran esnek bir programdır.
- Eğitim bilimleri ve teknoloji alanındaki yeni gelişmeler çerçevesinde hazırlanmış olup, bunları kullanmayı öngörmektedir.

- Her öğrenciyi yeteneklerine göre değerlendirmeyi esas almaktadır.
- Öğrencilerin sosyalleşmeleri için gerekli etkinliklere önem vermektedir.³

Hafızlık Eğitim Programının kurslarda uygulanmasıyla ilgili eksiklikleri öğretmen ve öğrenci görüşleriyle uygulanabiliyor veya uygulanamıyor olması açısından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Kur'an kurslarında uygulanması gereken programın Kur'an Kurslarına gelen öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermesi beklenmektedir. Bu beklentinin karşılanıp karşılanmadığı konusunda programın incelenmesine gayret sarf edilmiştir.

Kur'an kurslarında verilen hafızlık eğitiminin o kurslara katılan öğrencilerin okuyuş ve meharic-i huruf'unu geliştirmesi, Kur'an-ı Kerim'i ezberlemesi, temel dini bilgiler, siyer-i nebi ve ahlak bilgilerini öğrenmesi beklenmektedir.

Toplumun Kur'an kurslarına yüklemiş olduğu dini bir görev vardır. Din konusunda kurslara gelen öğrencilere bilgi ve manevi yaşam öğretmesi gerektiği kabul edilmektedir. Ama hafızlık eğitimi için kurslara giden öğrencilerin beklentisi Kur'an'ı kıraatine uygun, sistemli bir şekilde ezberlemektir. Bu beklentiler göz önünde bulundurularak amaç Hafızlık Eğitim Programının uygulanması hakkında araştırma yaparak programı geliştirmeye yarayacak önerilerde bulunmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hafızlık eğitiminin günümüzde ayrı bir önemi vardır. Zira din hizmetleri personeline aranan yeterliklerin başında Kur'an-ı Kerim gelmektedir. Hafızlık eğitimi bu alana yönelik yeterliğin elde edilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Kur'an kursları yaygın eğitim alanında topluma hizmet eden kurumlardandır ve toplum içerisinde saygın ve özel bir yeri vardır. Örgün eğitime devam eden veya örgün eğitimini bitirmiş kişilerin bir kısmı Kur'an-ı Kerim'i ayette de belirtildiği gibi

---

³ HEP

'Kur'an'ı ağır ağır, tane tane oku'⁴ tertil üzere okumayı Kur'an Kurslarından öğrenmek istemektedir. Tertîl, bir şeyi güzel, düzgün ve tertip ile kusursuz bir şekilde açık açık, hakkını vererek okumaktır.⁵ Tertil ile okumanın yanında Kur'an-ı Kerim'i ezberlemeyi, Hz. Peygamber'in hayatını ve günlük yaşamı İslam'a uygun yaşayacak ve gönülleri tatmin edecek kadar dini bilgileri Kur'an kurslarından öğrenmek istemektedir.

Kur'an Kursları ve Hafızlık üzerine yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Bunlar; Bayraktar'ın yaptığı, "Eğitim kurumu olarak Kur'an Kursları üzerine bir Araştırma"⁶, Şen'in yaptığı, "Kur'an Kursu öğrenci ve öğretmenlerinin beklenti ve sorunları"⁷, Çaylı'nın yaptığı, "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Hafızlık Öğretimi ve Problemleri"(Göller Bölgesi Örneği)⁸, Ünal'ın yaptığı "Yetişkinlerde Din Olgusu ve Kur'an Kurslarında Öğretim(Ankara İli Örneğinde Bir Alan Araştırması)⁹ ve Yetimova'nın yaptığı "Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Hafızlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Çalışma"¹⁰ vb. çalışmalardır.

Bu araştırmalardan hafızlıkla alakalı konularda yapılan çalışmalar alana hizmet etmiştir. 2005 yılında yapılan çalışmada¹¹ hafızlık eğitimi konusunda ortaya çıkan sonuçlardan programın yerinde olduğu ama makam, meal, beden eğitimi vb. derslerin eklenmesi önerisinde bulunmaktadır. Yaptığımız çalışma bu noktada

---

⁴ Müzemmil, 73/4. (DİB yayınları, Ankara,2005)

⁵ ÖGE Ali, (Rivâyet ve Dirâyet Tefsirlerinde Tertîl Âyetlerinin Yorumlanma Biçimi), KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 25, 2015, s. 27-62

⁶ BAYRAKTAR Mehmet, Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma, M.Ü. İFAV Yayınları, İstanbul, 1992

⁷ ŞEN Süleyman Zihni, (Kuran Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

⁸ ÇAYLI Ahmet Fatih, (Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Hafızlık Öğretimi ve Problemleri), Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005

⁹ ÜNAL Ali, (Yetişkinlerde Din Olgusu ve Kur'an Kurslarında Öğretim), Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005

¹⁰ YETİMOVA Pakize,(Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Hafızlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Araştırma), İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018

¹¹ ÇAYLI a.g.e.

programın 2010 yılında yenilenmesi sebebiyle önem arz etmektedir. Eğitim programının uygulanması yönüyle incelenmesi de; 2010 yılında yapılan yeni bir program olması sebebiyle önemli görülmektedir.

1.4. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Araştırmamızın temel problemini “Kur’an Kursu öğretici ve öğrencilerinin hafızlık eğitim programı hakkındaki bilgi ve görüşleri nelerdir?” sorusu üzerinden belirlendi

1.4.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Öğreticiler Hafızlık Eğitim Programı’nı uygulayabiliyor mu?

Öğreticilerin hafızlık dönemleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Öğreticilerin hafızlık takip komisyonu ile ilgili görüşleri nelerdir?

Gece nöbetleri ve kursun donanımı hakkında öğretmenlerin değerlendirmeleri nasıl olmuştur?

Öğreticilerin hafız öğrenci projesi için düşünceleri nelerdir?

Öğreticilerin bakışıyla programda belirtilen sosyal etkinlik, dini bilgiler, seminer vb. hafızlık eğitimini nasıl etkilemektedir?

Öğrencilerin Hafızlık Eğitim Programı hakkındaki bilgileri ve düşünceleri nelerdir?

Hafızlık takip komisyonu üyelerinin program hakkındaki düşünceleri nelerdir?

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Uzun yıllardır milletimiz Kur’an-ı Kerim’i güzel okuyup ezberlemek, Kur’an’la ruhunu doyurmak için, Kur’an’ın Müslümanlara verdiği mesajlarla hayatlarını yönlendirmek istemiş ve bu işe gönül vermiştir. Sadece Kur’an-ı Kerim’i

değil diğler dini bilgileri de ibadet, itikat, ahlak, Hz. Peygamberin hayatı konularında da yüksek çabalar göstermiştir. Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğı üzere 'Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahye dilmesi tamamlanmadan önce Kur'an'ı okumakta acele etme. "*Rabbim! İlmimi arttır*" de.'¹² buyrularak Hz. Peygamber'in vehbi olarak hafız olduğı vurgulanmıştır. Bu ve benzeri ayet ve hadisler Müslümanları Kur'an'ı hem lafız olarak en iyi şekilde okumaya, ezberlemeye, hayatlarının her anında olmasına ve Onun istediğı gibi yaşamaya sevk etmiştir.

Tüm araştırmalar mecburi olarak bazı sınırlar içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu nedenden dolayı araştırmamız 2018- 2019 öğretim yılı içerisinde eğitim yapan kursları kapsamaktadır. Konya ili Karatay ilçesinde bulunan toplam 8 yatılı hafızlık eğitimi veren Kız Kur'an kurslarındaki öğretici, öğrencilerle ve takip komisyonu üyeleri ile sınırlıdır. Hafızlık Eğitim Programını Konya ili Karatay ilçesi yatılı kız Kur'an kursları öğretmen, öğrenci ve takip komisyon başkanı görüşleri ile sınırlıdır. Araştırma 2010 yılında hazırlanan hafızlık eğitim programını kapsamaktadır.

1.6. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırma için anketin uygulanması, veri analizi ve araştırmanın yapıldığı kurslar basamakları yer almıştır.

1.7. Araştırmanın Modeli

Bilim alanlarında metodoloji oldukça büyük bir öneme sahiptir. Nitekim çalıştığımız alan olan Din Eğitimi Bilimi içinde yöntem önemlidir. Hafızlık Eğitim Programı Hakkında öğretici ve öğrenci görüşleri çalışmamız için nicel ve nitel araçlar kullanılmıştır. Bu araştırma Konya'daki Kur'an kursu öğretmenlerinin Hafızlık eğitim Programı hakkındaki görüşlerini tespit etmek olduğundan bir tarama çalışmasıdır. Bu sebeple araştırmada betimsel tarama(survey) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi

---

¹² Taha, 20/114.

amaçlayan bir yaklaşımdır.¹³ Yöntem de asıl amaç bireylerin herhangi bir konu da düşünce ve görüşlerini genellikle geniş kitlelerden elde etmektir.¹⁴ Özellikle geniş grupları ilgilendiren durumlarda grubun tamamına ulaşamadığı için evren içerisinden belirlenen farklı gruplar belirleyerek veriler toplanır. Buda kesitsel tarama yöntemidir.¹⁵ Veriler, özelliği betimlenecek topluluğun her bir bireyinden değil, bu topluluğu temsil eden bir parçasından, yani örneklemden toplanmaktadır.¹⁶ Araştırmada veriler yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacının belli bir sırayla önceden hazırlanmış olduğu sorular bulunmaktadır.¹⁷ Ayrıca yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilen bilgileri desteklemek amacıyla, Kur'an Kurslarında bulunan zamanlarda, öğrencilerle gerçekleşen yüz yüze sözel görüşmelerden de faydalanılmıştır. Yüz yüze yapılan sözel görüşme, göz teması gibi iletişimde sözün altında yatan pek çok duygu ve düşüncenin yakalanması açısından daha zengin bilgi kaynağını oluşturur.¹⁸

Bu bakımdan nicel bir mahiyete sahip olan araştırmanın bulgularına çok büyük ölçüde anket verilerinden hareketle ulaşmakla birlikte, araştırma sahasına dair bazı gözlemlerde bulunmaktadır.

1.8. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

1.8.1. Evren

Araştırma probleminin cevaplanmasıyla ilgili olan bütün insanların oluşturduğu gruba araştırmanın evreni denir. İki tür evren vardır. Birincisi “Genel

---

¹³ KARASAR, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi,(Nobel Yayın Dağıtım, 2000, Ankara), ss.76-77

¹⁴ KARASAR, a.g.e.

¹⁵ KARAKAYA, İsmail, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (ed. Abdurrahman Tanrıöğen, Anı Yayıncılık, 2014), s.61

¹⁶ BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, ve diğerleri, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (Pegem Akademi, 2018, Ankara), s.184

¹⁷ BÜYÜKÖZTÜRK, a.g.e. s.159

¹⁸ CEMALOĞLU, Necati, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (ed.Abdurrahman Tanrıöğen, a.g.e.), s.152

Evren” diğeri ise “Çalışma Evreni”dir. “Genel Evren” tanımlaması kolay, fakat ulaşması güç hatta çoğu zaman imkânsız olandır.¹⁹ Çalışma evrenine ulaşılabilir evren de denilebilir. Araştırmacının gerçekçi seçimidir ve ulaşılabilir olanıdır.²⁰

Araştırma evreni, Konya ilinde 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Kur'an Kurslarında Hafızlık öğretimi yaptıran öğretmenler ve öğrencilerdir.

1.8.2. Örneklem

Araştırmalarda tüm evrene dair bulguların elde edilmesi neredeyse imkânsızdır. Evreni temsil edecek kadar sınırlı sayıda kişi ile araştırma yapılmıştır ki buna örneklem denilmektedir.²¹ Araştırma bulgularının, benzer özelliklere sahip, daha büyük gruplara genellenebilmesi için seçilen örneklemin evreni temsil edebilmesi gerekir, bunun için de evrendeki her varlığın, seçilen örneklem içinde yer alma şansı aynı olmalıdır.²² Araştırmanın örneklemini Konya İli Karatay İlçesinde 2018-2019 öğretim yılında eğitim yapan 8 Yatılı Kız Kur'an kursun da hafızlık yapan öğrenciler ve hafızlık yaptıran öğretmenlerinden rasgele seçilmiş olanlarıdır.

1.8.3. Veri Analizi

Veri analizinde istatistiki yöntem olarak SPSS programında yüzde ve frekanslarla betimleme kullanılmıştır ve ek olarak nitel yöntemlerden içerik analizi yapılmıştır. Nicel veri toplama teknikleri arasında yer alan gözlem tekniği, aynı zamanda nitel veri toplama teknikleri arasında da yer almaktadır. Araştırmacı, araştırma konusuyla ilgili olarak gerekli gördüğü her türlü ortamdan, kişisel haklar ve etik ihlaller yapmadığı sürece gözlem tekniğiyle veri toplayabilmektedir.²³

---

¹⁹ KAPTAN, Saim, Bilimsel Araştırma Teknikleri, (Rehber Yayıncılık, 1973), s. 63-68; Arseven, Ali D., Alan Araştırma Yöntemi, (Tekişik Matbaası, , Ankara) s. 92-93

²⁰ BÜYÜKÖZTÜRK, a.g.e., ss.82-83

²¹ YILDIRIM Ali – ŞİMŞEK Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (Seçkin Yayınları, Ankara, 2013), s. 129

²² KALIPSIZ, Abdulkadir, Bilimsel Araştırma, (Kurtuluş Matbaası, 1976, İstanbul),s.72

²³ CEMALOĞLU, a.g.e. s.147

1.9. Araştırmanın Yapıldığı Kurslar

Çalışma, Konya ili Karatay İlçesindeki Yatılı Kız Kur'an Kurslarında 2018-2019 öğretim yılında, 27 bayan öğretici, 183 kız öğrenci ve Hafızlık Takip Komisyon Başkanı 1 Erkek Öğretici üzerinde yapılmıştır. Kurslarda ki öğrencilerin seçiminde rasgele örneklem kullanılmıştır. Bu kursların seçilmesinin nedeni Karatay ilçesindeki tüm yatılı kız kurslarının tamamının bu kadar olması ve ulaşmanın kolay olmasıdır. Anketin bahsi geçen kurslarda yapılması için gerekli izinler alınmıştır.²⁴ Tablo-1 ve Tablo-2'de öğretmenlerin ve öğrencilerin kurslara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Öğreticilerin Kurslara Göre Dağılımı

	Kur'an Kurslarının Adı	N Frekans	% Yüzde
1	Bedir KK	3	10,7
2	Celaliye KK	8	28,6
3	Gönüller KK	2	7,1
4	Hale KK	2	7,1
5	Mengene Nuri Osmaniye KK	5	17,9
6	Saka KK	3	10,7
7	Sena KK	2	7,1
8	Şifa KK	2	7,1
9	Ulurmak Nuraniye Erkek KK	1	3,6
Toplam		28	100,0

²⁴ Bkz. Ek3

Tablo 2: Öğrencilerin Kurslara Göre Dağılımı

Sıra	Kur'an Kurslarının Adı	N Frekans	% Yüzde
1	Bedir KK	25	13,7
2	Celaliye KK	45	24,6
3	Gönüller KK	5	2,7
4	Hale KK	25	13,7
5	Mengene Nuri Osmaniye KK	32	17,5
6	Saka KK	13	7,1
7	Sena KK	19	10,4
8	Şifa KK	19	10,4
Toplam		183	100,0

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN KURLARININ GELİŞİMİ VE HAFIZLIK

1.1. Kur'an Kurslarının Tarihi Gelişimi

Kur'an kurslarının tarihi gelişimini Kur'an öğretiminin başlangıcı, kuruluşundan günümüze gelişimi ve günümüzde Kur'an kursları diye ayırarak bilgi vermeye çalıştık.

1.1.1. Kur'an Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Kur'an eğitimi Peygamber efendimizin peygamberliğinin başlangıcı olan ilk vahye dayanmaktadır. Peygamber efendimize ilk vahyin gelmesiyle Kur'an eğitimi başlamıştır demek doğru olur. Hz. Peygamber'e inen vahyin yazılmasının, mana ve içeriğini anlama arzusunun Kur'an'ı öğrenme ve öğretmenin teşvik edildiği hadis ve ayetlerin önemi büyüktür.²⁵

Kur'an öğretimini Hz Peygamber bulduğu her fırsatta zaman ve mekân fark etmeksizin gerçekleştirmiştir. Mekke de gerçekleştirilen Kur'an öğretimi Ashab-ı kiramdan bazılarının Kur'an öğreticisi olarak yetişmesini sağlamıştır. Hz Peygamber yetişen sahabileri Medine'den gelen muallim isteği üzerine Medine'ye göndermiştir. Böylelikle Kur'an eğitiminin Medine'de temelleri atılmıştır²⁶

Gerek Hz. Peygamber'in sağlığında gerekse dört halife döneminde Mescid-i Nebevi, Mescid-i Kuba ve diğer mescitler birer ibadet mekânı olmanın yanında Kur'an öğretim mekânı olarak da çok önemli işlevler görmüşlerdir.²⁷

²⁵ Tirmizi, Fedailü-l Kuran, 15

²⁶ KÖKSAL M. Asım, Hz. Muhammed ve İslamiyet, (Kampanya kitapları, İstanbul, 2015), ss 330-331, ibn İshak, ibn Hişam, 2. Cilt, s.76, Taberi, 2. Cilt, s.235s

²⁷ ÇELEBİ, Ahmet, İslam 'da Eğitim-Öğretim Tarihi,(çev. Ali Yardım, Damla yayınları, İstanbul, 1974), s.78

Diğer taraftan çocukların temel eğitimlerini aldıkları ‘Kütüphaneler’de İslamiyet’le birlikte, Kur’an öğretiminde önemli bir eğitim mekânı haline gelmiştir. İslam’ın ilk devirlerinde de sonraki devirlerde de Kütüphaneler’in (ilk mektepler)programları Kur’an-ı Kerim etrafında şekillenmiştir. Buralarda öğrencileri ‘Muallim’ denilen öğretmenlerin rehberliğinde Kur’an-ı Kerim’i okuma ve yazmayı, basit hesap, tarih vb. bilgileri de öğrenebilmişlerdir.²⁸

Medreselerin oluşmasıyla bu eğitim süresi daha planlı, programlı bir şekilde ve eğitim düzeyi artırılarak Daru-l Kurra vb. kurumlarla gelişmeye başlamıştır. İlerleyen dönemler de Kur’an öğretimine daha çok önem verilerek eğitim aşamaları(ilk-orta-yüksek) boyunca istikrarlı biçimde devam ettirilmiştir. İlk mektep programları bir öğrencinin Elif-ba’dan başlayıp ilerleyen sınıflarda Kur’an’ı iki üç kez hatim inmesine imkân verecek şekilde tasarlanmıştır.²⁹

Tanzimat’tan sonra, birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da önemli değişiklikler meydana geldi. Geleneksel eğitim kurumlarının yanında yeni eğitim kurumları da açıldı.³⁰

Tanzimat öncesine kadar verilen Kur’an öğretimi dini bir ruha sahipti. Tanzimat sonrasında dini bir ruha sahip olmaktan çıkıp daha çok dünyevi ilimlerden farksız bir eğitim vermeye başlandı.

1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumlarında ciddi bir değişiklik gerçekleşti. Bu değişim Kur’an öğretimini de yeni bir boyutta uygulanmasına yol açtı. Bu alandaki ihtiyacı karşılamak ve Kur’an öğretimini de eğitim sistemine dâhil etmek suretiyle imam-hatip yetiştirmek için imam-hatip okulları ve ileri seviyede din adamı yetiştirmek için ilahiyat fakültesi açıldı.

---

²⁸ KORKMAZ, Mehmet, Din Eğitimi, Kur’an Kurslarında Din Eğitimi(ed. Recai Doğan, Remziye Ege, Grafiker yayınları, Ankara,2012), s.341

²⁹ ZENGİN, Zeki Salih, Tanzimat Dönemi Osmanlı Örgün Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi ve Öğretimi(MEB yayınları, İstanbul, 2004), s. 59-63

³⁰ KORKMAZ, a.g.e., s.342

Medreselerin kapatılmasını açılan kurumların hizmete başlaması takip ederek yeni bir sistemle gelişme kaydetmiştir.³¹

Cumhuriyetten sonra açılan ilk mekteplerde Kur'an öğretimi olsa da iki yıl gibi bir sürenin sonunda içeriği değiştirilerek eğitimin hiçbir aşamasında Kur'an öğretimine yer verilmemiştir. Açılan imam-hatip okulları ve ilahiyat fakülteleri de bir süre sonra öğrenci yetersizliği gibi bir nedenden dolayı kapanmıştır.³² O dönemlerde ilk mekteplerde verilen Kur'an-ı Kerim dersinin içeriği değiştirilip, dersin çıkarılması bu alanda ki boşluğun farklı şekillerde doldurmaya çalışılması gibi bir sonucu doğurmuştur.

2 Nisan 1925 yılında Kur'an kursları konusu meclise girmiş ve bu konunun sonucu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde Kur'an-ı Kerim'i ezberletmek(hafızlık yaptırmak) için 10 kişilik bir kadro tahsis edilmiştir.³³ Fakat bu gelişme toplumun Kur'an-ı Kerim'i öğrenme isteğini karşılayamadığı gibi bazı sakıncalı durumları ortaya çıkarmıştır. Devletin bu konuya yeterince yoğunlaşmaması ve baskıcı tutumlar neticesinde insanlar bu öğrenme ihtiyaçlarını gizli gizli Kur'an öğreterek ve öğrenerek karşılamaya çalışmışlardır.³⁴

Kur'an öğretimi sonunda kuruluşundan sonra bir takım sıkıntılar yaşanmış ama günümüze kadar Kur'an kurslarının sayısı zaman zaman sekteye uğrasa da artarak gelmiştir. Kur'an kurslarının bu gelişimi Kur'an öğretiminin de önünü açmış ciddi ilerlemeler kat edilmesini sağlamıştır.

---

³¹ AYHAN, Halis, Türkiye'de Din Eğitimi (İfav yayınları, İstanbul, 1999), s. 24-30

³² DOĞAN, Recai, 1980'e Kadar Türkiye'de Din Öğretimi Program Anlayışları, Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Sempozyumu(MEB yayınları, 2005) s. 613-631

³³ BALTAÇI, Cahit, Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri, Komisyon(Ed.). Kur'an Kurslarında Eğitim-Öğretim ve Verimlilik, (Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000) s.16

³⁴ ÖCAL, Mustafa, Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi(Düşünce Kitapevi, Bursa, 2011) s.516-518

1.1.2. Günümüzde Kur'an Kursları ve Eğitimi

Kur'an kursları bugün de yaygın din eğitimi çerçevesinde eğitime devam etmektedir. Kur'an kurslarında verilen eğitimleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

- İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programları,
- Hafızlık Eğitim Programı
- Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)
- Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı
- Örgün Eğitime Devam Edenlere Yönelik Kur'an Kursları Eğitim Programı (Okuma Salonları)
- Hafızlık Tekrar ve Talim Programı
- Camilerde Kur'an Öğretimi Hafta Sonu Kur'an Kursları Programı
- İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Cuma Dersleri Ek Öğretim Programı
- Uluslararası Hafızlık ve Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Yarışmalarına Hazırlık Programı
- Yatılı Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı
- Kur'an Kursları Yurt Dışı Misafir Öğrenci Öğretim Programı
- Camilerde Kur'an Öğretimi Programı³⁵

Kur'an kursları kuruluşundan günümüze kadar yaşadığı pek çok sıkıntı, problem ve sınırlamalara rağmen güzel gelişmeler sağlamıştır.

Yaş sınırının kaldırılmasıyla 4-6 yaşa kadar eğitim verme imkânı sunulmuştur. Bu imkân neticesinde öğreticilere verilen 4-6 yaş eğitim sertifikası ile eğitimcilerin de hayat boyu öğrenme çerçevesinde çeşitli eğitimlere tabi tutulması sağlanmıştır.

---

³⁵ <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/489>

Kur'an kursları eğitim süreci devam eden, eğitim sürecini tamamlamış yetişkin ve eğitim sürecine henüz başlayacak bireylerin faydalandığı kurumlardan biridir. Kur'an kurslarına öğrenci olarak gelenler Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuma, Temel dini bilgileri (ibadet, itikat, ahlak konularını) ve Hz. Peygamber'in hayatını öğrenmektedir.³⁶ Bunlarla beraber vatan millet sevgisi, milli birlik ve beraberliğini kuvvetlendiren, sevgi, merhamet, muhabbet ve arkadaşlık duygularını pekiştiren ve daha pek çok milli değerleri kazandıran bir kurumdur.

1.2. Hafızlık ve Tarihi Gelişimi

1.2.1. Hafızlık

Arapçada korumak, ezberlemek manasındaki "hıfz" kökünden türemiş bir sıfat olan hafız sözlükte koruyan, ezberleyen demek olup, Kur'an-ı Kerim'in başından sonuna tamamını ezberleyen ve hâfızasında koruyan kişiye denir. Hafızlığın önemi ilk vahiyle beraber başlamıştır denilebilir. İlk vahyin Alak suresinin 1. Ayeti ' Oku..' emriyle gelmesi bu öneme dikkat çekmek için yeterlidir. Yine hadislerde Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen, onun helal ve haramlarını uygulayan kişilere cennet vadinin yanı sıra yakınlarının da mükâfata tabi olacağını bildirilerek hafızlığa önem atfedilmiştir.³⁷ Kur'an hafızının deve sahibi olan kişilere benzetilerek sorumlulukları konusunda dikkat çekilerek öneminin yanında özen gösterilmesi de istenmiştir.³⁸ Bu durum Peygamber (s.a.s) döneminden günümüze kadar hafızlığa önem verilmesini sağlamıştır. Günümüzde ve bu zamana kadar hafız olmanın Müslümanlar için bir şeref olarak görülmesi, hafız olabilen kişilere gıpta edilerek hafızlığa verilen değer gösterilmiştir.

---

³⁶ İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programları (DİB, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012) s. 4

³⁷ Tirmizi, Fezailü'l-Kur'an 13; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, 1, 148

³⁸ Buhari, Fezailü'l-Kur'an 23; Müslim, Müsafirin 226.

1.2.2. Osmanlı Dönemi Öncesi Hafızlık

Peygamber (s.a.s) zamanında sahabinin İslam'la şereflenmelerinin verdiği coşkuyla Kur'an'ı ezberleyerek, gece gündüz okuyor olmaları o dönemden bu yana Müslümanlar için hafızlığın hep arzulanan olduğunu söylemek gerekir.³⁹ İslam'ın yayılmasıyla orantılı olarak hafızlarında sayısında o oranda artma söz konusu olduğu görülmektedir.⁴⁰ Medine döneminde ashab-ı suffa'yı günümüzde ki yatılı hafızlara benzetmek mümkün görünmektedir. Bi'ri maune olayı da Kur'an-ı Kerim'in nazil olduğu kadarını ezberlemiş 70 kadar hafızın şehit edilmesi o dönemde ki hafızlarla ilgili bilgi vermektedir.⁴¹ Hz. Peygamber döneminde hafız olan sahabilerle alakalı çeşitli rivayetler olmakla beraber vefatından sonraki dönemde de hafızlığını tamamlayanlar olduğu belirtilmektedir.⁴² Sürecin bu kadar uzun olması Hz. Peygamber'in ezberlenen ayetleri hayata geçirme konusunda sahabiye kazandırdığı bir davranış olduğu açıkça belli olmaktadır. Abdullah bin Ömer (ra)'ın Bakara suresini ezberleyip öğrenmesi tam sekiz yıl sürmesi, ezberledikleri sureleri hayatlarına uygulamadan başka bir ezbere geçmediklerini izah etmektedir.⁴³ Hz. Peygamber'in vefatından sonrada ashab-ı kiram Abdullah bin Ömer gibi surenin içindeki emirleri yerine getirmeden başka bir ezbere geçmeme usulü ile hafızlığı aynı şekilde devam ettirmiştir. Hz. Ebubekir r.a.'ın halifeliği döneminde Hz Ömer r.a.'ın teklifi ile Zeyd bin Sabit'in Kur'an'ın toplanması işini gerçekleştirmiştir. Bu olayın 70 hafızın şehit edilmesiyle sonuçlanan Yemâme savaşı sonrasında olması hafızların sayılarının bu dönemlerde de fazla olduğunun göstergesidir.⁴⁴

---

³⁹ DEMİRCİ, Muhsin, Tefsir Tarihi, (İfâv Yayınları, İstanbul, 2008), s. 16

⁴⁰ ŞAHİN, Hatice, Başlangıcından Günümüze Kadar Hafızlık Tedrisatı, <https://dergipark.org.tr/daad/issue/4492/61886>, (Erişim Tarihi: 24.4.2019)

⁴¹ TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1992, 6.cilt, 195-196,

⁴² es-Suyuti Celaleddin, el- itkan fi ulumi-l Kur'an, <https://archive.org/details/Imam-Suyuti-Kuran-Ilimleri-Ansiklopedisi-El-Itkan-Fi-Ulumil-Kuran/page/n185>, (Erişim Tarihi: 24.4.2019)

⁴³ Malik, Muvatta, Kur'an-ı Kerim, 11

⁴⁴ Buharî, 16.cilt, Fedâilu'l-Kur'ân 3, 4

İlk asırlarda mescidler daru-l kurra adıyla hafız okulları gibi kullanılmaktadır. Hatta Peygamber döneminden itibaren bu isimle anılmaya başlandığı söylenebilir. Selçuklular dönemine kadar olan süreçte çocukların da bu eğitime katıldığı ve bu okullara Küttap denilmesi yaş aralığı olmaksızın büyük gayretlere sebep olduğu muhakkaktır.

Selçuklular döneminde Daru-l Kurralara Daru-l Huffaz denilmeye başlandığı ve yaygın olduğunu Konya'dakilerin sayısının otuza yakın olduğu bilgileri bulunmaktadır⁴⁵

1.2.3. Osmanlıdan Günümüze Hafızlık Müessesesi

Osmanlı devrinde de Daru-l Kurra ismiyle hafızların sayısının artarak devam ettiğini görmekteyiz. Evliya Çelebi'nin (1630-1682) rivayetlerine baktığımızda ilk Daru-l Kurra'nın Orhan Gazi döneminde İznik Fethinden sonra yapıldığı dikkat çekmektedir.⁴⁶

Osmanlı Döneminde hafızlara verilen ehemmiyetin, Evliya Çelebi'nin neredeyse gittiği her şehirde gözlemlediği Daru-l Kurralar nispetinde çok olduğudur. Osmanlıda çocuklar ilk olarak sıbyan mektebinde Kur'an-ı Kerim temel eğitimini tamamlayarak sınıflandırılmalarına bağlı olarak Daru-l Kurralara giderlerdi.⁴⁷ Buralarda kıraat, meharic dersleriyle başlayarak hıfzlarını tamamlama ve diğer eğitimlerini alarak Daru-l Kurralarda devam ederlerdi. Bunun neticesinde kariler, müezzinler, imamlar, vaizler yani din görevlileri yetiştirilmekteydi.⁴⁸

---

⁴⁵ BOZKURT Nebi, TDV İslam Ansiklopedisi, (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993), 8.cilt, s. 544

⁴⁶ ÇELEBİ Evliya, Seyahatnamesi, (Üçdal Neşriyat, 1984), 1-2. Cilt, s. 402

⁴⁷ Kazıcı Ziya, Ana Hatlarıyla İslam Eğitim Tarihi, (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2016), s. 91- 92

⁴⁸ KAZICI, Ziya, Osmanlı'da Eğitim Öğretim, (Bilge Yayınları, İstanbul), 2004, s.131

Osmanlıdan cumhuriyet dönemine geçtiğimizde ilk mekteplere koyulan Kur'an-ı Kerim dersi çok geçmeden kaldırılmıştır. Bununla beraber örgün eğitimde Kur'an-ı Kerim dersi alan pek çok öğrenci bundan yoksun kalmıştır.

Ardından sözünü ettiğimiz Kur'an kurslarının başlangıcı aynı zamanda cumhuriyet döneminden günümüze gelen hafızlık eğitiminin temelini atmıştır.

Osmanlı döneminde planlı programlı Kur'ân öğretiminin yapıldığı “Dâru'l-Kurrâ'lar, 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhîd-i Tedrisat Kanununun 2. maddesi gereğince Maarif Vekâletine bağlanmak istenmiştir. Ancak zamanın Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi'nin (ö.1941) bu okulların birer ihtisas okulu oldukları ve bu nedenle başkanlığa bağlı olarak öğretime devam etmeleri gerektiği yolundaki ısrarı ile Kur'ân kurslarına dönüşerek varlıklarını sürdürme imkânı bulmuşlardır.⁴⁹

Kur'an kurslarının açılmasındaki en büyük etken toplumun ilk- orta-yüksekokulu denilebilecek seviyelerin hepsinde olan Kur'an eğitiminin bir anda kaldırılması ve toplumun bu ihtiyacını gayri resmi yollara karşılamaya çalışması olmuştur. Kur'an kurslarının açılması kapanması ve bu iki uç arasında git-gel yaşayarak devam etmesi de, sınırlı imkân ve sayılarla olması da sadece imam müezzin eksikliğinin giderilmesi amacına matuftur. Bu amacın dışına tam olarak çıktığı zaman 3-12 Nisan 1963 yılında *Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Araştırma ve Geliştirme Kurulu*'nun toplanarak aldığı kararlara dayanmaktadır. Bu kararlarla artık; Kur'an kurslarında dini derslerinin saatinin artması, bazı merkezlerde özellikle, köylerde kurs açılması, yaz tatili yapmayarak lise ve ortaokul talebelerine kurs imkânı, yetişkinler için gece mesaisi yapılması ve ücret verilmesi, kurslara ödenek, öğrencilere yardım yapılması vb. imkânlar sağlanmıştır. Fakat bu kararların onaylanıp uygulanması uzun bir süreden sonra maddelerde birtakım değişikliklerle 1971 yılında yönetmelik olarak mümkün olmuştur.⁵⁰

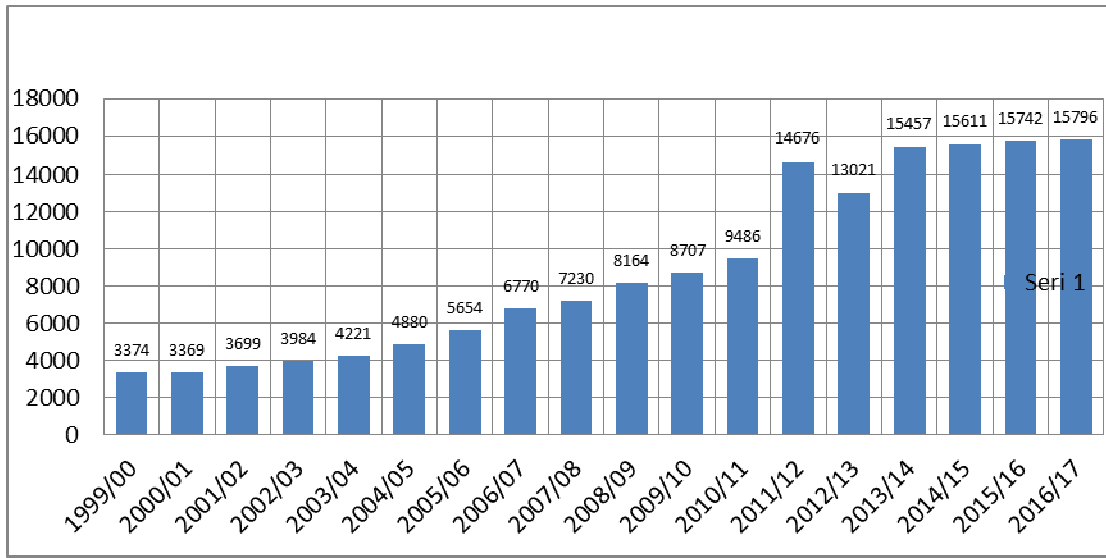
⁴⁹ KURT, Yaşar(2012). <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423902733.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

⁵⁰ ZENGİN, Zeki Salih, Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cuilah/article/view/5000154968/5000140126>, (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

Günümüzde Kur'an Kursları son dönemlerde geçirdiği aşamalara bakınca oldukça iyi bir yönetmelikle hizmet etme fırsatını yakalamıştır.⁵¹

1.2.4. Son Yıllarda Kur'an Kurslarına Giden Öğrenci Verileri

Diyanet İşleri Başkanlığı Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı'ndan hafızlıkla ilgili veriler istenmiş fakat cevap gelmediği için güncel veriler eklenememiştir.

Şekil 1: Kuran Kurslarına Giden Öğrenci Sayısının Yıllara Göre Dağılımı⁵²

⁵¹ DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, 2012, Resmi Gazete Sayısı: 28257

⁵² <https://www.verikaynagi.com/konu-basligi/yaygin-egitim-istatistikleri/>

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bugün Kur'an kursları 4 yaştan başlayarak, 07.00-23.00 gibi geniş saat dilimiyle herhangi bir sınırlama olmaksızın kapılarını açmaktadır. Hafızlık Eğitim Programında, temel talim ve tecvit bilgilerine uygun ezber derslerine ilaveten; Kur'an-ı Kerim Okuyuş Usulleri dersi, ayrıca öğrencilerin Kur'an merkezli bazı dini bilgiler kazanmaları amacıyla Dini Bilgiler dersi, isteklendirme ve sosyal becerilerini artırmak amacıyla Sosyal Etkinlik ve Rehberlik dersleri de yer almıştır.

Ayrıca bu program, Kur'an ezberleme yanında, çeşitli materyaller ve etkinliklerle desteklenerek, öğrenciyi dinlendirecek ve rahatlatacak nitelikte hazırlanmıştır.

Anılan çerçevede hazırlanan Hafızlık Eğitim Programı aşağıdaki niteliklere sahiptir:

- Öğrenci merkezlidir.
- Öğrencilerin ezberleyebilme yeteneklerini göz önünde bulunduran esnek bir programdır.
- Eğitim bilimleri ve teknoloji alanındaki yeni gelişmeler çerçevesinde hazırlanmış olup, bunları kullanmayı öngörmektedir.
- Her öğrenciyi yeteneklerine göre değerlendirmeyi esas almaktadır.
- Öğrencilerin sosyalleşmeleri için gerekli etkinliklere önem vermektedir.

Hafızlık Eğitim Programı; hazırlık, ezberleme ve pekiştirme olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır.

Hazırlık Dönemi:

1.Hazırlık Dönemi;

- a. Öğrenciye Kur'an-ı Kerim'i tecvit kurallarına göre usulüne uygun olarak okuma becerisi kazandırmak,
- b. Öğrencinin ezber yapma kabiliyetini ve hafızlık sürecine adaptasyonunu tespit etmek,
- c. Öğrenciye ezber yapma usul ve tekniği kazandırarak ezberleme kabiliyetini geliştirmek,
- d. Öğrencinin hafızlık sürecine motivasyon olarak ve zihnen hazır hale gelmesini sağlamak, amacıyla oluşturulmuştur.

2. Azami 4 aylık bir süredir.

Ezberleme Dönemi:

Bu dönemde Kur'an-ı Kerim'i ezberleme iki farklı yolla gerçekleştirilecektir. Biri, oldukça kısa bir sürede hafız olmayı öngörürken, diğeri daha uzun süreyi gerektirmektedir. Bireysel farklılıklara göre her ikisinin de süresi değişebilir.

Pekiştirme Dönemi:

Ezberleme döneminde tamamlanan sayfaların yapılacak tekrarlarla sağlamlaştırıldığı dönemdir.

Her üç dönem; Kur'an-ı Kerim, Dini Bilgiler, Sosyal Etkinlik ve Rehberlik, olmak üzere üç temel alandan oluşur. Programda haftada 30 saat ders planlanmıştır.

Programda yer alan her alana ait dersler ve içerikleri hafızlık eğitim süreci dikkate alınarak programa yerleştirilmiştir. Giriş bilgilerinden sonra alanlar ve dönemlere göre derslerin dağılımını gösteren genel tablo, ardından alanlardaki derslerin konuları (içerikleri) verilmiş, son olarak da her alanın detaylı programı oluşturulmuştur.⁵³

---

⁵³ HEP, ss. 8-9

HEP uygulama esaslarında; süre azami 24 ay olarak belirlenmekle beraber öğrencinin ihtiyacına bağlı ek süreler verilebileceği, hafızlık hazırlık süresi azami 4 ay olduğu, her hizip için azami sürenin 4 ay olması, takip komisyonunun dönem sonlarında hafızlığa başlayacak ve devam eden öğrencileri denetlemesi belirtilmektedir. Hafızlık takip komisyonunun değerlendirmesi neticesinde %50'nin altında kalan öğrencinin devam ettirmemesi gerektiği, ihtiyaç olursa öğrencilere ek süre vermesi gerekmektedir.⁵⁴

HEP'te 2 farklı yöntemden söz edilmektedir. Bunlar; Geleneksel ezberleme yöntemi ve tekrarlara göre yapılandırılmış yöntem.

Geleneksel ezberleme yönteminde amaç ülke genelinde birliği sağlamaya çalışmaktır. Buna göre hafızlık eğitiminde;

1. Sayfaların cüz sonundan başlanarak ezberlenmesi sağlanmalıdır.
2. Ezberlenen sayfaların belirli aralıklarla tekrar edilebilmesini sağlamak amacıyla, derslerin bir cüzün baştan sona ezberlenmesini sağlayacak şekilde değil de, sırasıyla 1. cüz, 2. cüz, 3. cüz ... olmak üzere her cüzün aynı sayfalarının ezberlenmesi şeklinde planlanması gerekmektedir.
3. Ezberin daha kuvvetli olması açısından sayfanın aşağıdan yukarıya doğru ezberlenmesi önemlidir. Ancak öğreticinin ve öğrencinin durumuna göre yukarıdan aşağıya da ezberlenebilir.
4. Hafızlık sürecinin ham + has şeklinde devam ettirilmesi, bu sürecin herhangi bir aşamasında öğrenciye has sayfaların bırakılarak sadece ham sayfaların ders olarak verilmemesi gerekmektedir.
5. Günlük dersin sadece ham veya has sayfalar olarak ayrı ayrı değil bir bütün halinde öğreticiye bir defada arz edilmesi sağlanmalıdır.
6. Öğrencilerin her gün ders vermeleri sağlanarak has sayfaların yaklaşık 35 günde bir tekrar edilmesi sağlanmalıdır. Bu sürede dahi daha önce ezberlenen has

---

⁵⁴ HEP, ss. 12-13

sayfalar unutulabilmektedir. Gününde ders veremeyen öğrencilerin eski ezberlerini tekrar etme süreleri 40-50 güne kadar uzayabilmekte dolayısıyla bir sonraki dönüşte has sayfaların tekrarı oldukça güçleşmekte ve bunun için harcanan emek ve zaman artmaktadır. Bu durum öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilemekte, hafızlık sürecini uzatmakta ve kuvvetini de azaltmaktadır.

7. Öğrenci ezber yapılacak bölümü (sayfa veya sure) öncelikle öğretici veya diğer dinleme cihazlarından dinlemelidir. Böylece öğrencinin kelimeleri doğru algılaması sağlanmalıdır.

8. Ezberlenecek sayfada hatalı okunma ihtimali bulunan kelimelere dikkat çekilmeli ve bu kelimeler öğrenciye kavratılmalıdır.

9. Sayfada yer alan ve başka yerlerde de geçen benzer (müşabih) kelime ve ayetlere öğrencinin dikkati çekilmelidir.

10. İmkân ölçüsünde ikili-dörtlü öğrenci çalışma grupları oluşturulmalı ve öğrencilerin hocadan önce birbirlerini dinlemeleri sağlanmalıdır.

11. Öğrencinin ezberi (ham + has) akşamdan tamamen hazırlaması ve yatmadan önce yeterince tekrar etmesi sağlanmalıdır.

12. Ezber yapılan her bir bölümün (ayet, sayfa, sure, cüz) kendinden bir sonrası ile bağlantısı kurulmalıdır. Böylece öğrencinin sayfa ve sure geçişlerini zorlanmadan yapması mümkün olabilmektedir.

13. Ezber yapma ve hocaya ders sunma hadr usulünde olmalıdır.

14. Sesli okuma ezberi kolaylaştıracağı için öğrencilere bu imkân sağlanmalıdır.

15. Hafızlık yapan her kişiye, kapasitesine göre ezber yükü verilmelidir.⁵⁵

Geleneksel yöntemde kişilerin derslerinin farklı olması yöntemin uygulanmasında bir sıkıntı oluşturmamaktadır. Yöntem de belirtilenlere, öğretici ve öğrenci uyduğu takdirde 24 ay gibi bir sürede hafızlık tamamlanabilmektedir.

---

⁵⁵ HEP, ss. 14-15-16

Geleneksel ezberleme yöntemi ile başlayıp yukarıdaki maddelere uyulmadığı veya kapasitesi farklı öğrencilerde süre uzayabilmektedir.

Tekrarlara göre yapılandırılmış yöntem; “ezberleme” ve “ezberi koruma” olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Hafızlığı oldukça kısa sürede tamamlamayı arzu eden ve durumu buna müsait olan öğrenciler ve kurslar için tavsiye edilen bu yöntem örneği, sayfanın en kısa sürede, en kolay bir şekilde ezberlenmesini ve özel olarak belirlenmiş aralıklarla tekrarlanarak hafızada tutulmasını esas almaktadır. Birinci yöntemden temel farkı, hem dersin ezberlenmesi esnasında hem de ezberlendikten sonraki aşamada tekrarların belirli bir sisteme göre yapılandırılmasıdır.

1-Ezberleme

Bu yöntemden olumlu sonuçlar alınabilmesi ve sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle sayfa sayısı birbirine yakın öğrencilerden üçer/dörder kişilik gruplar oluşturulur. Bu sayede; sayfa ezberlenirken bu yöntemde öngörülen dinletmelerin düzenli bir şekilde yapılması, öğrencilerin birbirini takip etmesi, motive etmesi ve varsa yanlışlarının düzeltilmesi sağlanır. Ezberlemeyi kolaylaştırmak amacıyla zihnin çalışma sistemi dikkate alınır. Bütüne nazaran parçaların ezberlenmesi daha kolay olacağından ezber yapılırken;

a) Sayfa iki bölüme ayrılır.

b) Her bir bölüm ayet ayet ezberlenir. Uzun ayetler, vakıf işaretleri ve/veya ezberleyen nefesi dikkate alınarak uygun parçalara bölünerek ezberlenir. Her yeni ezberlenen parça öncekilerle birleştirilerek tekrar edilir.

c) Öğrenci sayfanın ilk bölümünü tamamen ezberledikten sonra yeter miktarda/en az dört defa ezber tekrarı eder. Dört kez ezber tekrar edilen bölüm daha sonra grubundan iki arkadaşa, son olarak ise mutlaka hoca veya görevlendirilen diğer bir öğreticiye birer kez dinletilir.

d) İkinci bölümde de aynı işlemler tekrarlanır.

e) Son olarak sayfa birleştirilerek grubundan iki arkadaşına ve mutlaka hocaya veya görevlendirilen diğer bir öğreticiye birer kez dinletilir.

2-Ezberi Koruma

Hafızlık eğitiminde karşılaşılan önemli zorluklardan biri, ezberlenerek hocaya ders olarak verilen ve artık has diye tabir edilen sayfaların, daha sonraki dönüşe kadar tekrarlanmadığı için belli ölçüde unutulmasıdır. Bu sebeple bir sonraki dönüşte öğrenci, neredeyse ham sayfaları ezberlemek için harcadığı emek ve vakit kadar, daha önce ezberlediği has sayfaları yeniden ezberlemeye emek ve vakit harcamaktadır. Bu bakımdan hafızlık sürecinde, ezberlenen sayfaların hafızada tutulmasının ve ezberlerin korunmasının önemi büyüktür.

Bunu sağlamanın en temel ve belki de yegane yolu ise, ezberlenen sayfaların unutma meydana gelmeden belirli aralıklarla tekrar edilmesidir. Bu şekilde, bir sonraki dönüşte has diye tabir edilen sayfalara daha az vakit ayrılarak daha çok ham sayfa alınması ve hafızlığın daha kısa sürede, kalıcı ve sağlam olarak tamamlanması da mümkün olacaktır.

Ancak tekrarların gelişi güzel zamanlarda yapılması da ezberi korumaya yetmeyecektir. Dolayısıyla ezberleme sürecinde olduğu gibi, ezberi koruma sürecinde de zihnin çalışma sistemi dikkate alınarak tekrar zamanları aşağıda belirtilen şekilde düzenlenmelidir.

Ders olarak okunan ezber sayfaların tamamı (ham + has) aşağıda belirtilen tekrar zamanlarında yeniden hocaya arz edilir.

- a) Birinci tekrar 1 saat sonra yapılır.
- b) İkinci tekrar zamanı 24 saat sonrasındır.
- c) Üçüncü tekrar 48 saat sonra yapılır.

d) Buraya kadarki tekrarların yapılmasında saat önemlidir ve öğrencinin hocaya dersi verdiği ilk zaman başlangıç olarak esas alınır. Bundan sonraki haftalık,

iki haftalık ve aylık tekrarlarında ise saat önemli değildir ve gün içinde herhangi bir vakitte ders hocaya okunabilir.

e) Dördüncü tekrar, ezberin hocaya ders olarak verilmesinden 7 gün sonradır.

f) Beşinci tekrar 14 gün sonra yapılır.

g) Son tekrar ise 30 gün sonrasındır.

2.1. Hafızlık Öğretim Programı İle İlgili Öğretici Görüşmeleri

2.1.2. Örneklem Grubunun Programla İlgili Bilgileri

Tablo 3: 2010 yılında yayınlanan ve 2018 yılında güncellenen Hafızlık Eğitim Programı'nı inceleme fırsatınız oldu mu?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	13	46,4	46,4	46,4
Hayır	10	35,7	35,7	82,1
Fikrim yok	3	10,7	10,7	92,9
Kısmen	2	7,1	7,1	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-3'de araştırmaya katılan öğretmenlerden 13 kişinin (%46,4) incelediği, 10 kişinin (%35,7) incelemediği, 2 kişinin (%10,7) ise kısmen incelediği görülmektedir. 3 kişinin de (%10,7) program hakkında herhangi bir fikrinin olmadığı anlaşılmıştır. Öğreticilerin programı incelemeden eğitim veriyor olmaları programın tam olarak uygulanmadığını düşündürmektedir. Ama aldıkları eğitimi uyguluyor olmaları sebebiyle geleneksel yöntem üzerinden gittikleri gözlenmektedir.

2.1.3. Katılımcıların Seminer Alma Değerleri

Tablo 4: Program hakkında eğitim veya seminer aldınız mı?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	8	28,6	28,6	28,6
Hayır	12	42,9	42,9	71,4
Fikrim yok	8	28,6	28,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-4'te araştırmaya katılan öğretmenlerden 8 kişinin (%28,6) eğitim veya seminer aldığı, 12 kişinin (%42,9) eğitim veya seminer almadığı görülmektedir. Ayrıca 8 kişinin (%28,6) ise eğitim veya seminer olduğundan herhangi bir fikrinin olmadığı anlaşılmaktadır. Eğitim ve seminer almamış olan öğretmenlerin programı uygulamaları mümkün olmaması eğitimin programa uygun verilmesi imkânını kısıtladığı düşünülmektedir.

2.1.4. Katılımcıların Programı Uygulama Değerleri

Tablo 5: Hafızlık Eğitim Programı'nın hedefi Diyanete bağlı tüm hafızlık eğitimi veren kurslara standart getirmek olduğunu göz önünde bulundurursak kursunuzda standardı yakalayabildiniz mi?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	19	67,9	67,9	67,9
Hayır	1	3,6	3,6	71,4
Fikrim yok	8	28,6	28,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-5'te araştırmaya katılan öğretmenlerden 19 kişi (%67,9) standardı yakalayabildiklerini, 1 kişi (%3,6) standardı yalayamadıklarını belirttiği görülmektedir. 8 kişinin (%28,6) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrinin olmadığı görülmektedir.

1.1.5. Katılımcıların Program Hakkında Görüşleri

2.1.5.1. Uygulanabilmesiyle İlgili Görüşleri

Tablo 6: Evetse hangi konularda?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yorum yok	17	60,7	60,7	60,7
Ders sürekliliği, mahreç, tecvid	5	17,9	17,9	78,6
Eğitim kalitesi, birlik, beraberlik	6	21,4	21,4	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-6’da araştırmaya katılıp evet diyen kişilerden 11’i aşağıda belirtildiği şekilde cevaplar vermiştir.

- Açıksız ve düzenli ders vermede
- Ağız birliği sağlanması
- Ders sürekliliği konusunda
- Ders sürekliliği, mahreç, tecvid
- Eğitim kalitesi, birlik, beraberlik
- Eğitim ve ezber
- Hedefe ulaşmak için hem öğretici hem öğrenci çaba sarfetmekte
- Mahreç ve tecvid
- Metod, ağız birliği, sağlam bir hafızlık için kendi içimizde denetleme
- Planlı, programlı çalışmak, düzenli ders vermek

Bu maddeleri tablodaki gibi ders sürekliliği, mahreç, tecvid, eğitim kalitesi, birlik beraberlik şeklinde özetlemek yerinde olacaktır. Öğreticilerin program hakkında incelemesi olmasa da standardı yakalamak için uyguladıkları konulara bakılınca öğretim programının içeriklerinin uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.

2.1.5.2. Uygulanamamasıyla Alakalı Görüşleri

Tablo 7: Hayırsa hangi konularda

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Hayır demeyenler	27	96,4	96,4	96,4
Görev yaptığım kursta öğrenci profilinin kahır ekseriyeti 4+4 zorunlu eğitim - öğretimden mezun olan, lise giriş imtihanlarında istenilen puanı alamayan vasat ve vasatın altında öğrenci gruplarında oluşmaktadır. Bu sebeple hafızlık eğitim programının zamanında yetiştirilmesi, kuvvetli bir hafızlığın elde edilmesi, sahih düzgün bir okuyuşun temini pek mümkün olmamaktadır.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-7’de araştırmaya katılıp hayır diyen 1 kişi aşağıda belirtildiği şekilde cevap vermiştir.

- Görev yaptığım kursta öğrenci profilinin kahır ekseriyeti 4+4 zorunlu eğitim - öğretimden mezun olan, lise giriş imtihanlarında istenilen puanı alamayan vasat ve vasatın altında öğrenci gruplarından oluşmaktadır. Bu sebeple hafızlık eğitim programının zamanında yetiştirilmesi, kuvvetli bir hafızlığın elde edilmesi, sahih düzgün bir okuyuşun temini pek mümkün olmamaktadır.

Gelen öğrencinin durumu tüm kurslarda aynı şekilde olması programın uygulanmasını güçleştirmektedir. Eğitim programının zamanında yetiştirilmesi ise çalışkan ve istekli öğrencilerin, donanımlı ve başarılı öğreticilerin olmasıyla doğru orantılı olduğu düşünülmektedir.

2.1.6. Katılımcıların Programın İnisyatifi İle İlgili Değerleri

Tablo 8: Hafızlık Eğitim Programı bir standardın yanında öğreticilere inisiyatif vermiştir. Bu inisiyatifi kullanıyor musunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	12	42,9	46,2	46,2
Hayır	1	3,6	3,8	50,0
Fikrim yok	13	46,4	50,0	100,0
Toplam	26	92,9	100,0	
Cevapsız	2	7,1		
	28	100,0		

Tablo-8’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 12 kişi (%42,9) verilen inisiyatifi kullanırken, 1 kişi (%3,6) verilen inisiyatifi kullanmamış, diğer 2 kişi (%7,1) ise cevap vermemiş olduğu görülmektedir. 13 kişi (%46,4) ise inisiyatif verildiğine dair herhangi bir fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir.

2.1.7. Katılımcıların Programın İnisyatifi İle İlgili Görüşleri

Tablo 9: Evetse şu konularda

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Farklı konularda	17	60,7	60,7	60,7
Ailevi sorunu olanlarda	3	10,7	10,7	71,4
Çalışkan ama zorlanan öğrenciler için	5	17,9	17,9	89,3
Öğrencilere rehberlik yaparak	2	7,1	7,1	96,4
Sınıftaki öğrencilerin hafızlık yapmakla birlikte açık imam hatip öğrencisi olduğu için cumartesi pazar okulun zorunlu derslerine katılmaktadırlar. Bu sebeple bazen cumartesi bezende pazartesi hafızlık derslerini vermemektedirler. Tek hamdan fazla ham yapamayan bu öğrenciler bir devri 45 50 gün arasında bitirdikleri için zaman hususunda inisiyatif kullanılmaktadır. Zaman inisiyatifi kullanmadan hafızlık eğitim programına uygun hızını tamamlayan %20 yi geçmemektedir.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-9’da araştırmaya katılıp evet diyenlerin özetle belirlediğimiz verileri detaylı olarak aşağıda belirtilmiştir.

- Ailevi sorunu olanlarda
- Belirlenen ayda yetişmezse
- Çalışan öğrenciye ders konusunda
- Öğrencilere kutsal bir görev olduğunu anlatmak
- Öğreticinin rehberlik yapması öğrencilerin gönüllü aktif katılımının sağlanması
- Sınıftaki öğrencilerin hafızlık yapmakla birlikte açık imam hatip öğrencisi olduğu için cumartesi pazar okulun zorunlu derslerine katılmaktadırlar. Bu sebeple bazen cumartesi bazen de pazartesi hafızlık derslerini vermemektedirler. Tek hamdan fazla ham yapamayan bu öğrenciler bir devri 45 50 gün arasında bitirdikleri için zaman hususunda inisiyatif kullanmaktadır. Zaman inisiyatifi kullanmadan hafızlık eğitim programına uygun hızını tamamlayan %20 yi geçmemektedir.

- Yapmakta zorlanan öğrencileri motive ederek
- Zorlanan öğrencilere kolaylaştıracak plan yapmak

Bu açıklamalara bakıldığında öğretmenlerin inisiyatif kullandıkları ve bu inisiyatifleri duruma göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Öğreticilerin yeri geldiğinde rehberlik yaparak motive ettiği, yeri geldiğinde yeni planlarla zorlanan çocukları programın içinde tutmaya çalıştığı ve cumartesi okullarda yüz yüze derslere gitmeleri nedeniyle izin vererek inisiyatif kullandıkları görülmektedir.

2.2. Programın Uygulanma Değerleri

Tablo 10: Hafız hocası olarak bu işin mutfağında bir kişi olarak programın uygulanabilir olduğunu düşünüyor musunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	6	21,4	21,4	21,4
Hayır	6	21,4	21,4	42,9
Fikrim yok	11	39,3	39,3	82,1
Kısmen	5	17,9	17,9	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-10'da araştırmaya katılan öğreticilerden 6 kişi (%21,4) evet derken, 6 kişi (%21,4) hayır demekte olup, 5 kişi (%17,9) ise kısmen katıldığını belirtmiştir. Ayrıca 11 kişi (%17,9) ise konu ile alakalı herhangi bir fikirlerinin olmadığı görölmektedir.

2.2.1. Örneklem Grubunun Uygulanabilirlikle İlgili Görüşleri

Tablo 11: Programın uygulanabilirliğinin açıklaması

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Uygulanabilir	24	85,7	85,7	85,7
Herkes için uygun olmuyor çocukların hastalıkları vs.	1	3,6	3,6	89,3
Mevcut öğrenci profili ile pek mümkün olmamaktadır.	1	3,6	3,6	92,9
Öğrenciye göre değişir	1	3,6	3,6	96,4
Zorlanan öğrencilere inisiyatif kullanmak	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-11'de araştırmaya katılan öğreticilerden 4 kişinin yaptığı açıklama aşağıda belirtilmiştir.

- Uygulanabilir
- Herkes için uygun olmuyor çocukların hastalıkları vs.
- Mevcut öğrenci profili ile pek mümkün olmamaktadır.
- Öğrenciye göre değişir
- Zorlanan öğrencilere inisiyatif kullanmak

Programın tüm öğrencilere tam olarak uygulanamadığını, öğrencinin profili, fiziksel durumu, ruhsal durumuna göre değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir. Zaten program içerisinde bu esneklik ve uygulanabilirlik bulunmaktadır.

2.3. Katılımcıların Programdan Faydalandıklarıyla İlgili Görüşleri

Tablo 12: Programda görevinizi daha iyi yapmanızı sağlayan esaslar hangileridir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Planlı	8	28,6	29,6	29,6
Komisyon	2	7,1	7,4	37,0
Allah rızası	9	32,1	33,3	70,4
Fikrim yok	2	7,1	7,4	77,8
Kurs düzeni	5	17,9	18,5	96,3
Vicdan	1	3,6	3,7	100,0
Toplam	27	96,4	100,0	
Cevapsız	1	3,6		
Toplam	28	100,0		

Tablo-12’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 8 kişi (%28,6) planlı, 2 kişi (%7,1) Komisyon, 9 kişi (%32,1) Allah rızası, 5 kişi (%17,9) Kurs düzeni, 1 kişi (%3,6) Vicdan derken son olarak ta 1 kişi (%3,6) ise cevapsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca 2 kişi (%7,1) herhangi bir fikir beyan etmemiştir. Hafızlık Takip Komisyonunun yönlendirmesi, tavsiyeleri ve hedef koyup plan yapılmasına teşvik etmesinin iyi yapmaya sebep olduğu gibi vicdan, Allah rızası gibi ahlaki nedenlerinde iyi yapmaya sevk ettiği görülmektedir. Öğreticilerin kursun devam eden düzenine uyduklarında işlerini iyi yaptıklarını söylemeleri bazı kursların bu konuda gösterdikleri çabanın programın hedef ve kazanımlarını yakaladıkları gözlemlenmiştir.

2.4. Katılımcıların Dönemle İlgili Değerleri

Tablo 13: Program Hazırlık – Ezberleme – Pekiştirme dönemlerinden oluşmuştur. Bu dönemleri yeterli buluyor musunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yeterli	21	75,0	77,8	77,8
Yetersiz	2	7,1	7,4	85,2
Fikrim yok	4	14,3	14,8	100,0
Toplam	27	96,4	100,0	
Cevapsız	1	3,6		
Toplam	28	100,0		

Tablo-13’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 21 kişi (%75,0) yeterli bulurken, 2 kişi (%7,1) Yetersiz bulmuş, 1 kişi (%3,6) ise cevapsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca 4 kişi (%14,3) herhangi bir fikir beyan etmemiştir.

2.4.1. Hazırlık Dönemi Değerleri

Tablo 14: Hazırlık dönemi için 3 dönem (12 ay) süre verilmektedir. Bu süre yeterli midir? Neden?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	18	64,3	64,3	64,3
Hayır	5	17,9	17,9	82,1
Fikrim yok	5	17,9	17,9	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-14’te araştırmaya katılan öğretmenlerden 18 kişi (%64,3) evet derken, 5 kişi (%17,9) Hayır dediği görülmektedir. Ayrıca 5 kişi (%17,9) ise herhangi bir fikir beyan etmemiştir.

2.4.2. Ezberleme Dönemi Değerleri

Tablo 15: Ezberleme dönemi başlangıçta 6 dönem (24 ay), değişiklikle 12 dönem (48 ay) olmuştur. Değişikliğin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	9	32,1	33,3	33,3
Olumsuz	9	32,1	33,3	66,7
Fikrim yok	9	32,1	33,3	100,0
Toplam	27	96,4	100,0	
Cevapsız	1	3,6		
Toplam	28	100,0		

Tablo-15’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 9 kişi (%32,1) olumlu bakarken, 9 kişi (%32,1) olumsuz baktığı, 1 kişi (%3,6) cevapsız kaldığı görülmektedir. Ayrıca 9 kişi (%32,1) ise herhangi bir fikir beyan etmemiştir.

2.4.3. Katılımcıların Dönemle Alakalı Görüşleri

Tablo 16: Dönem değişikliği olumlu olmuştur Neden?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
	21	75,0	75,0	75,0
Daha çok tekrar yapılmıştır	1	3,6	3,6	78,6
Ezberini daha zor yapanlar için bir rahatlama olmuştur	1	3,6	3,6	82,1
Günde bir hamla ilerleyen iyi ahlaklı öğrenciler için ve özel hallerde okumayan öğrenciler için olumludur.	1	3,6	3,6	85,7
Güzel çalışan ve karakteri de düzgün olan ama zorlanan çocuklar için iyi oldu	1	3,6	3,6	89,3
Her öğrenci açısından mümkün olmadığı için	1	3,6	3,6	92,9
Öğrenci biraz daha gayret ve çaba çerisine giriyor	1	3,6	3,6	96,4
Zor yapan öğrencilerin hafızlıklarını tamamlama imkanı olduğu.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-16'da olumlu cevap veren 7 kişinin açıklaması aşağıda belirtilmiştir.

- Daha çok tekrar yapılmıştır
- Ezberini daha zor yapanlar için bir rahatlama olmuştur
- Günde bir hamla ilerleyen iyi ahlaklı öğrenciler için ve özel hallerde okumayan öğrenciler için olumludur.
- Güzel çalışan ve karakteri de düzgün olan ama zorlanan çocuklar için iyi oldu

- Her öğrenci açısından mümkün olmadığı için
- Öğrenci biraz daha gayret ve çaba çerisine giriyor
- Zor yapan öğrencilerin hafızlıklarını tamamlama imkânı olduğu.

Katılımcılarla görüşmeler neticesinde dönemin artırılmasının çalışan öğrenciler için, çok çalıştığı halde günde 1 hamdan fazla yapamayan ve kadınlara mahsus hallerde okumayan öğrenciler için olumlu olduğu gözlenmiştir.

2.4.4. Dönemi Fazla Bulanların Görüşleri

Tablo 17: Dönemi Fazla bulmakla alakalı görüşleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Bir önerim yok	18	64,3	64,3	64,3
12 dönemi olumsuz buluyorum. Çünkü öğrenciye rahatlık veriyor	1	3,6	3,6	67,9
Çalışmayan ve ahlaki problemleri olan ve özel halleri suistimal eden öğrencilerde olumsuzdur.	1	3,6	3,6	71,4
Öğrenci için zaman kaybı	1	3,6	3,6	75,0
Öğrencinin gevşeklik gösterme ihtimali	4	14,3	14,3	89,3
Süre uzadıkça öğrencilerin motivasyonu düşüyor	3	10,7	10,7	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-17’de olumsuz cevap veren 10 kişinin açıklaması aşağıda belirtilmiştir.

- 12 dönemi olumsuz buluyorum. Çünkü öğrenciye rahatlık veriyor
- Çalışmayan ve ahlaki problemleri olan ve özel halleri suistimal eden öğrencilerde olumsuzdur.

- Öğrenci için zaman kaybı
- Öğrencinin gevşeklik gösterme ihtimali
- Süre uzadıkça öğrencilerin motivasyonu düşüyor

Öğreticilerin dönemin uzamasındaki endişeleri bunu suistimal etme ihtimali olan, az çalışan öğrenciler için zaman kaybı olacaktır. Ayrıca 4 yıla tekabül eden dönemin öğrenci ve öğretici açısından sıkılma ve gevşekliğe neden olduğu görüşmeler neticesinde ortaya çıkmaktadır.

2.4.5. Katılımcıların Hafız Öğretici Şartıyla İlgili Değerleri

Tablo 18: Hafızlık eğitimi verecek öğretmenlerin Din Eğitimi Dairesi Başkanlığınca belirtilen Hafız Öğreticiler tarafından verilmesi uygun görülmesi verimi nasıl etkilemiştir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Verimli	18	64,3	64,3	64,3
Fikrim yok	10	35,7	35,7	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-18’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 18 kişi (%64,3) hafız öğrencilerin hocasının da hafız olma şartının verimli olduğunu beyan etmiştir. 10 kişi (%35,7) ise herhangi bir fikir beyan etmemiş olduğu görülmektedir.

2.4.6. Hafız Öğretici Şartıyla Alakalı Görüşler

Tablo 19: Öğreticinin hafız olması şartı ile ilgili görüşleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Faydalı oluyor	16	57,1	57,1	57,1
Ezber oldukları için daha verimli oluyor	1	3,6	3,6	60,7
İşin ehline verilmesini sağlamıştır	3	10,7	10,7	71,4
Kalite standartları artırılmıştır	1	3,6	3,6	75,0
Takipte kolaylık, öğrencide güven oluşturma, öğrencinin durumunu anlama ve kavrama	7	25,0	25,0	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-19’da araştırmaya katılan öğreticinin hafız olması şartıyla alakalı görüşmeler neticesinde öğretmenlerin bunun verimi olumlu etkilediğini söylemiştir. Bunun dışındaki görüşleri şu şekilde maddelemek yerinde olacaktır.

- Faydalı oluyor
- Ezber oldukları için daha verimli oluyor
- Hafızlık eğitimi için esas olan öğreticinin hafız olmasıdır.
- İşin ehline verilmesini sağlamıştır
- Kalite standartları artırılmıştır
- Öğrencide güven oluşturma konusu ve dikkatli dinleme konusunda gerekli
- Öğrencileri uzun vadede ders dinlemek yorar
- Öğrencinin halinden anlama
- Öğrencinin psikolojisi açısından
- Takipte kolaylık, öğrencinin durumunu anlama ve kavrama
- Verimi olumlu yönde etkilemiştir

2.5. Branşlaşma Usulü Dersine Girme Değerleri

Tablo 20: Sosyal etkinlik dersine branşlaşma usulü ile girilmesi neler sağlamıştır?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	14	50,0	56,0	56,0
Olumsuz	2	7,1	8,0	64,0
Fikrim yok	8	28,6	32,0	96,0
Bilgim yok	1	3,6	4,0	100,0
Toplam	25	89,3	100,0	
Cevapsız	3	10,7		
Toplam	28	100,0		

Tablo-20’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 14 kişi (%50,0) olumlu, 2 kişi (%7,1) olumsuz, 3 kişi (%10,7) cevapsız, 1 kişi (%3,6) ise bilgisinin olmadığını beyan ettikleri görülmektedir. Ayrıca 8 kişi (%28,6) ise herhangi bir fikrinin olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.6. Katılımcıların Komisyon Hakkında Görüşleri

Tablo 21: Hafızlık Takip Komisyonu hakkında önerileriniz nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Var	10	35,7	35,7	35,7
Yok	9	32,1	32,1	67,9
Fikrim yok	9	32,1	32,1	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-21’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 10 kişi (%35,7) önerisi olduğunu belirtmiş, 9 kişi (%32,1) önerisi olmadığını belirtmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca 9 kişi (%32,1) ise herhangi bir fikri olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.6.1. Katılımcıların Komisyon Hakkındaki Önerileri

Tablo 22: Hafızlık Takip Komisyonu hakkında öneriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Böyle iyi	15	53,6	53,6	53,6
Erkeklerin görevlendirilmemesi konusunda	1	3,6	3,6	57,1
Komisyonun her ay gelmesi gerektiğini düşünüyorum	1	3,6	3,6	60,7
motivasyonu artırıyor	1	3,6	3,6	64,3
O günkü derslerden değil o dönüştürülen derslerden sorulmalı	1	3,6	3,6	67,9
Öğrenci ve öğretmenler için bir silkelene, durum değerlendirilmesi ve hafızlık sınav komisyonunun işini kolaylaştırıyor	4	14,3	14,3	82,1
Öğrenciler o günkü okumalarına göre değerlendirilmemeli	1	3,6	3,6	85,7
Öğrencilere tekrar şans verilmesini uygun görmüyorum	2	7,1	7,1	92,9
Türkiye'nin her yerinde aynı kalite ve standartlarda ehil ve işini ciddiye alan kişiler tarafından yapılmalıdır	2	7,1	7,1	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-22'de araştırmaya katılan öğretmenlerin hafızlık takip komisyonu ile ilgili önerileri aşağıda listelenmiştir.

- Böyle iyi
- Diğer komisyonlarında aynı titizlikle takibe devam etmesi
- Erkeklerin görevlendirilmesi konusunda
- Komisyon başkanının görevini iyi yaptığından dolayı

- Komisyonun her ay gelmesi gerektiğini düşünüyorum
- O günkü derslerden değil o dönüşün derslerinden sorulmalı
- Öğrenciler o günkü okumalarına göre değerlendirilmemeli
- Öğrencilere tekrar şans verilmesini uygun görmüyorum
- Türkiye'nin her yerinde aynı kalite ve standartlarda ehil ve işini ciddiye alan kişiler tarafından yapılmalıdır
- Yapamayacak öğrencilerin fazla uzamadan gönderilmeleri

2.6.2. Ders Performansı ile Alakalı Değerler

Tablo 23: Takip Komisyonunda % 50 oranının altında performans gösteren öğrencinin eğitime devam edemeyecek olmasının hafızlık eğitimini nasıl etkilemiştir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Büyük değişiklik olmamıştır.	18	64,3	64,3	64,3
%50 nin altında olan öğrenciler bir dönüşü 30 40 günde bitireceğine 50 60 güne sarkınca sayfaları hatırlamakta zorlanıyor ayrıca ahlaken problemleri olan öğrenciler kursun düzenini bozuyor. Bu nedenle kursun düzeni için %50 nin altındaki öğrencilerin gönderilmesi uygundur	1	3,6	3,6	67,9
Disiplin	1	3,6	3,6	71,4
Kalitesiz hafız yetiştirilmesinin önüne geçilerek verimi artırmıştır	2	7,1	7,1	78,6
Oranın altına düşmekten yada oranın altına düşmeye korkusu çalışmaya sevkeder	1	3,6	3,6	82,1
Öğrenci ve ailesini ikna etmek kolaylaştırılıp hocaların yükü hafifletilmiş, vakit kaybı önlenmiş oluyor	5	17,9	17,9	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-23'te araştırmaya katılan öğreticilerin hafızlık takip komisyonun başarısız öğrencileri göndermesi hakkında görüşlerini belirtmişlerdir. Sıralamak gerekirse;

- Büyük değişiklik olmamıştır
- %50'nin altında olan öğrenciler bir dönüşü 30 40 günde bitireceğine 50 60 güne sarkınca sayfaları hatırlamakta zorlanıyor ayrıca ahlaken problemlili olan öğrenciler kursun düzenini bozmaktadır. Bu nedenle kursun düzeni için %50'nin altındaki öğrencilerin gönderilmesi uygundur
- Disiplin
- Hafızlığın uzun yıllarca yapılmasının ve yıpranmanın önüne geçilmiş oluyor
- Kalitesiz hafız yetiştirilmesinin önüne geçilmiştir
- Oranın altına düşmekten yada oranın altına düşmeye korkusu çalışmaya sevkeder
- Öğrenci ve ailesini ikna etmek kolaylaştırılıp hocaların yükü hafifletilmiş, vakit kaybı önlenmiş oluyor
- Öğrencinin gereksiz zaman kaybetmesini önlemiş olmaktadır
- Öğrencinin ve öğreticinin yükünü aldığı için
- Verimliliği artırmıştır
- Zaman kaybetmemiş olur diye belirtmişlerdir.

2.6.3. Kursların Komisyon Tarafından Raporlanması Değerleri

Tablo 24: Hafızlık Takip Komisyonunun hafızlık eğitimine uygun olmayan kursları tespit ederek raporlaması uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Fikrim var	20	71,4	71,4	71,4
Fikrim yok	1	3,6	3,6	75,0
Bilgim yok	7	25,0	25,0	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-24'te araştırmaya katılan öğretmenlerden 20 kişi (%71,4) konu ile ilgili fikrinin olduğunu, 1 kişi (%3,6) fikrinin olmadığını görülmektedir. Ayrıca 7 kişi (%25,0) ise c konu ile ilgili bilgisinin olmadığını belirttikleri görülmektedir.

2.6.4. Kursların Komisyon Tarafından Raporlanmasıyla ilgili Fikirleri

Tablo 25: Raporlama uygulaması hakkındaki fikirleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Bilgim yok	21	75,0	75,0	75,0
Adil yapıyorsa güzel bir uygulama	1	3,6	3,6	78,6
Bu konu takip komisyonunun değil müftülüğün inisiyatifindedir.	1	3,6	3,6	82,1
Çünkü tüm şartların uygun olması verimliliği artırır	1	3,6	3,6	85,7
Ehil kişiler yapmalı	1	3,6	3,6	89,3
Fiziki şartlar ve eğitim açısından uygun olanların tespit edilmesi	1	3,6	3,6	92,9
İşi ehline vermek gerektiği	1	3,6	3,6	96,4
Öğrenciler elenme korkusuyla daha fazla çalışıyor	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-25’te araştırmaya katılan օğreticilerin fikirleri şu şekildedir;

- Adil yapılıyorsa güzel bir uygulama
- Bu konu takip komisyonunun değil müftülüğün inisiyatifindedir.
- Çünkü tüm şartların uygun olması verimliliği artırır
- Ehil kişiler yapmalı
- Fiziki şartlar ve eğitim açısından uygun olanların tespit edilmesi
- İşi ehline vermek gerektiği
- Öğrenciler elenme korkusuyla daha fazla çalışıyor.

Bu maddelerden de anlaşıldığı üzere öğretmenlerin hafızlık eğitimini hakkını vererek yapabilecek ve buna da ehil kişilerin karar vermesi gerektiği düşüncesinde oldukları gözlemlenmiştir.

2.7. Kurs Ortamıyla İlgili Değerler

Tablo 26: Kursunuzda sınıf ve yatılı ortamında öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri dikkate alınıyor mu?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Dikkate alınıyor	23	82,1	82,1	82,1
Dikkate alınmıyor	1	3,6	3,6	85,7
Fikrim yok	4	14,3	14,3	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-26’da araştırmaya katılan öğretmenlerden 23 kişi (%82,1) dikkate alındığını beyan ederken, 1 kişi (%3,6) dikkate alınmadığını beyan ettiği görülmektedir. Ayrıca 4 kişi (%14,3) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.8. Yatılı Gece Nöbetleriyle İlgili Değerler

Tablo 27: Öğrencilerin dinlenme, beslenme ve ders çalışma süreçlerine rehberlik ve örneklik etmek amacıyla kursta kalan öğretmenlerin öncelikli kadrolular olmasının sonuçları neler olmuştur?(gece nöbetleri)

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	3	10,7	10,7	10,7
Olumsuz	17	60,7	60,7	71,4
Fikrim yok	8	28,6	28,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-27’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 3 kişi (%10,7) olumlu olduğunu beyan ederken, 17 kişi (%60,7) olumsuz olduğunu beyan ettikleri görülmektedir. Ayrıca 8 kişi (%28,6) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.8.1. Katılımcıların Gece Nöbetleriyle İlgili Önerileri

Tablo 28: Konu ile ilgili önerileriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Cevapsız	12	42,9	42,9	42,9
Ailevi problemler yaşıyor. Müftülüğün bu konuda hoca ayarlamasını talep ediyorum	3	10,7	10,7	53,6
Belletmenlerin kalması tertip, düzen ve ders çalışma disiplini sağlamaktadır	3	10,7	10,7	64,3
Hem nöbete kalıp hem derse girmesi verimliliği düşürür	2	7,1	7,1	71,4
Öğrencilerin daha güvenli ortamda kalmaları gönül rahatlığı sağladı	2	7,1	7,1	78,6
öğretici açısından ailenin dağılmasına varacak kadar büyük problemler ortaya çıkıyor. yatılı da çalışan öğretilere haksızlık oluyor. 6 gün ders birde gece nöbeti olunca ailemi göremiyorum. önerim ise devletin görevlendirdiği daimi veya sözleşmeli bir çalışan bulunsun	1	3,6	3,6	82,1
Sürekli bir kişinin olmas kursa hakimiyet konusunda daha verimli olur	4	14,3	14,3	96,4
üstüste 30 saatlik bir çalışma süresi hiç bir kurumda yoktur, varsa da izinlidir, öğrencilerle nöbette yaşanan olumsuzluklar hocanın sınıfdaki performansını etkilemektedir.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-28'de araştırmaya katılan öğretilerin önerileri şunlardır;

- Aile düzeni bozuluyor. Müftülük ayrı görevli atmalı.
- Ailevi problemler yaşıyor. Müftülüğün bu konuda hoca ayarlamasını talep ediyorum

- Belletmen görevlendirilmesi daha uygun
- Belletmenlerin kalması tertip, düzen ve ders çalışma disiplini sağlamaktadır
- Belletmenlerin tahsis edilmesi
- En az 30 saatlik bir çalışma süresi hiç bir kurumda yoktur, varsa da izinlidir, öğrencilerle nöbette yaşanan olumsuzluklar hocanın sınıftaki performansını etkilemektedir.

- Evli olan hocaların çocuk sahibi olmaları olumsuzluklara sebep olmuştur. Sadece gece nöbetlerine kalacak müftülüğün onayladığı personel ayarlanmalıdır.

- Gece nöbeti yapan kimsenin gündüz dersi verimsiz olabilir
- Hem nöbete kalıp hem derse girmesi verimliliği düşürür
- Öğrencilerin daha güvenli ortamda kalmaları gönül rahatlığı sağladı
- Öğretici açısından ailenin dağılmasına varacak kadar büyük problemler ortaya çıkıyor. yatılı da çalışan öğretilere haksızlık oluyor. 6 gün ders birde gece nöbeti olunca ailemi göremiyorum. önerim ise devletin görevlendirdiği daimi veya sözleşmeli bir çalışan bulunsun

- Sözü dinlenen bekar biri olması
- Sürekli bir kişinin olması kursa hakimiyet konusunda daha verimli olur
- Tecrübelerden dolayı faydalı olmuştur
- Tek kişinin olması yurda hakim olunması yönünden daha iyidir
- Yatılı konusunda belletmen hocalar her şeye vakıf onların bu işte resmileştirilmesi sağlanabilir.

Gece nöbetleri konusunda katılımcıların büyük bir kısmının nöbetin olumsuzluklarını bizzat yaşadıkları ve performanslarının düşmesi, aile problemleri yaşamaları ve kurs düzenini sağlamada güçlük gibi nedenlerle istemedikleri görülmektedir.

2.9. Katılımcıların Öğreticilerin Başarısızlığıyla Alakalı Değerler

Tablo 29: Hafız öğrencilerinin 3 yıllık eğitimin sonunda hafızlık sınavına hiç öğrenci gönderemeyenler ve başarısız olanlar Hafızlık Takip Komisyonunun teklifi ve müftülüğün onayı ile 2 yıl yüzüne eğitimde görevlendirilmesi nasıl bir sonuç ortaya koyar?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	16	57,1	57,1	57,1
Olumsuz	7	25,0	25,0	82,1
Fikrim yok	5	17,9	17,9	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-29'da araştırmaya katılan öğretmenlerden 16 kişi (%57,1) sonucun olumlu olacağını dile getirirken 7 kişi (%25,0) sonucun olumsuz olacağını dile getirdiği görülmektedir. Ayrıca 5 kişi (%17,9) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.9.1. Yüzüne Eğitimde Görevlendirilme Cezası ile İlgili Değerler

Tablo 30: 2 yıl yüzüne eğitimde görevlendirilmesi ile ilgili önerileriniz var mı?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yorumsuz	16	57,1	57,1	57,1
Ceza gibi	1	3,6	3,6	60,7
Nerede başladıysa orada devam etmeli	1	3,6	3,6	64,3
Onun yerine tecrübeli bir hafız hocasının yanında staj yaptırılmalıdır.	4	14,3	14,3	78,6
Öğrencinin başarısızlığı hocaya atfedilmemeli	1	3,6	3,6	82,1
Öğreticilerin eksiklerini görüp kendilerini yenilemeleri farkındalığı oluşturur	4	14,3	14,3	96,4
Zorlu ve uzun bir süreç öğrenciye sevdirek başarılı olmak gerekli	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-30'da araştırmaya katılan öğreticilerin görüşmeler neticesindeki önerilerini bu şekilde sıralamak mümkündür

- Ceza gibi
- Farklı tecrübelerden yararlanılması gerekir
- İşimi daha iyi nasıl yapabilirim diye bir çalışmada bulunabilir
- Kişinin hafız hocalığı için 2 yıl tam yeterli değil
- Nerede başladıysa orada devam etmeli
- Onun yerine tecrübeli bir hafız hocasının yanında staj yaptırılmalıdır.
- Öğrencinin başarısızlığı hocaya atfedilmemeli
- Öğretici eksiklerini görür
- Öğreticilerin eksiklerini görüp kendilerini yenilemeleri farkındalığı oluşturur
- Öğreticinin eki düzen vermesi
- Staj yaptırılması daha uygun
- Zorlu ve uzun bir süreç öğrenciye sevdirek başarılı olmak gerekli

Öğreticilerin bir kısmı bu uygulamayı yerinde bulmalarına rağmen alternatif uygulamaların yapılmasına da açık oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcılardan biri ise uygulamayı doğru bulmamaktadır.

2.10. Öğrenci Projesi ile İlgili Değerler

Tablo 31: Hafız Öğrenci Projesi (Hafızlık belgesi alan erkek öğrencilere burs ve parasız yatılı imkanı verilmesi) hakkında görüşleriniz nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	16	57,1	57,1	57,1
Fikrim yok	8	28,6	28,6	85,7
Bilgim yok	4	14,3	14,3	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-31’de araştırmaya katılan öğreticilerden 16 kişi (%57,1) konuya olumlu bakarken, 4 kişi (%14,3) konuyla ilgili bilgisinin olmadığı görölmektedir. Ayrıca 8 kişi (%28,6) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görölmektedir.

2.10.1. Katılımcıların Öğrenci Projesiyle İlgili Görüşleri

Tablo 32: Hafız Öğrenci Projesi hakkındaki görüşleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Tam olarak bilmiyor	17	60,7	60,7	60,7
Hafızlıklarının korunması ve bu imkanlarla eğitimlerine devam etmeleri sağlanır	2	7,1	7,1	67,9
Kız öğrencilerde aynı imkanların olması gerektiğini düşünüyorum	3	10,7	10,7	78,6
Teşvik edici olur	6	21,4	21,4	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-32’de araştırmaya katılan öğreticilerin hafız öğrenci projesi hakkındaki görüşlerini yapılan görüşmeler neticesinde öğrencileri hafızlığa teşvik etmesi, hafızlıklarını koruma imkânı vermesi ve kız öğrencilerinden bu imkânlardan faydalanmasını istemektedirler. Bu tarz teşvik edici imkânların artırılmasının hafızlığa olan talebin kaliteli bir şekilde artmasına sebep olacağı düşünölmektedir

2.10.2. Başarılı Öğrencilere Verilen Burslar Hakkında Görüş Değerleri

Tablo 33: Yarışmada dereceye giren öğrencilere verilen burs vb. imkanlar hakkında neler düşünöyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yeterli	9	32,1	32,1	32,1
Yetersiz	7	25,0	25,0	57,1
Fikrim yok	8	28,6	28,6	85,7
Bilgim yok	4	14,3	14,3	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-33'te araştırmaya katılan öğreticilerden 9 kişi (%32,1) yeterli bulurken, 7 kişi (%25,0) yetersiz bulduğu, 4 kişinin (%14,3) konu ile ilgili bilgisinin olmadığı görölmektedir. Ayrıca 8 kişi (%28,6) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görölmektedir.

2.10.3. Başarılı Olan Öğrencilere Verilen Burslar Hakkındaki Önerileriniz

Tablo 34: Dereceye giren öğrencilere verilen burs v.b. imkânlar hakkındaki önerileriniz nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Bilmiyordum	22	78,6	78,6	78,6
Bu konuda bilgilendirme yapılmasını istiyorum	2	7,2	3,6	85,7
Daha teşvik edici olmalı	1	3,6	3,6	89,3
Diğer alanlarda da ilerlemeleri açısından	1	3,6	3,6	92,9
Diyanetin bu konuda yeterli teşvik ve desteği yaptığını düşünmüyorum	1	3,6	3,6	96,4
Verilen burslar yetersizdir. Bu öğrencilere üniversiteye hazırlık kursları, üniversitede yurt imkânı mezun olunca da kpss puanlarına ekleme yapılarak diyanette görevlendirilmeleri.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-34'te araştırmaya katılan öğreticilerin %78,6'sının herhangi bir öneride bulunmamış olması ve öneri verenlerin %7,2'sinde bilgilendirme yapılmasını istemesi, %78,6'sının bilgisinin olmadığını belirtmesi bu konuda pek bilgilendirme yapılmadığını göstermektedir. Bu uygulama hakkında öğrencisi yarışmaya girmeyen katılımcıların pek fikirlerinin olmadığı, öğrencisi yarışmaya girenlerin ise yeterli bulmadığı gözlenmektedir.

2.11. Sosyal Etkinlik Dersi Uygulaması İle İlgili Değerler

Tablo 35: Sosyal etkinlik dersleri uygulama esaslarının 13. Ve 14. Maddelerinde belirtilenlere (Sosyal etkinlik saatlerinde, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişimlerini desteklemek amacıyla ilgi ve yeteneklerine uygun olarak sportif aktiviteler; hat, ebru, ney üfleme, kamp, gezi, piknik, eğitici film ve belgesel gibi sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetler öğrencileri ders ortamından uzaklaştırılacak şekilde düzenlenecektir. 14. Bir sınıfın sosyal etkinlik dersine, o sınıfın Kur'an-ı Kerim dersine giren öğretici dışında aynı kursta görev yapan diğer öğretmenlerden biri girecektir. İhtiyaç olması halinde farklı kurslardan ya da dışardan görevlendirme yapılabilecektir) uygun gerçekleştiriliyor mu?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	13	46,4	46,4	46,4
Hayır	3	10,7	10,7	57,1
Fikrim yok	11	39,3	39,3	96,4
Bilgim yok	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-35'te araştırmaya katılan öğretmenlerden 13 kişi (%46,4) evet derken, 3 kişi (%10,7) hayır dediği, 1 kişinin (%3,6) konu ile ilgili bilgisinin olmadığı görülmektedir. Ayrıca 11 kişi (%39,3) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.12. Geleceğimle Buluşuyorum Uygulamasıyla İlgili Değerleri

Tablo 36: “Geleceğimle Buluşuyorum” uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Uygulanıyor	5	17,9	17,9	17,9
Uygulanmıyor	5	17,9	17,9	35,7
Fikrim yok	17	60,7	60,7	96,4
Bilgim yok	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-36’da araştırmaya katılan öğreticilerden 5 kişi (%17,9) uygulanıyor derken, 5 kişi (%17,9) uygulanmadığını beyan etmiş, 1 kişi (%3,6) konu hakkında bilgisinin olmadığını beyan ettiği görölmektedir. Ayrıca 17 kişi (%60,7) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görölmektedir.

2.12.1. Geleceğimle Buluşuyorum Uygulamasıyla ilgili Görüşler

Tablo 37: “Geleceğimle Buluşuyorum” uygulaması hakkındaki düşünceleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yeterince bilmiyorum	24	85,7	85,7	85,7
Bakış açıları değişmiş oluyor	2	7,1	7,1	92,9
Kuran kursunda okumuş öğretmen, doktor ve din işleri uzmanı getirtilerek söyleşi yaptırılmıştır	1	3,6	3,6	96,4
Öğretmen ve doktor geldi öğrencilerle sohbet etti	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-37’de araştırmaya katılan öğreticilerin düşünceleri şöyledir;

- Bakış açıları değişmiş oluyor
- Kuran kursunda okumuş öğretmen, doktor ve din işleri uzmanı getirtilerek söyleşi yaptırılmıştır
- Öğretmen ve doktor geldi öğrencilerle sohbet etti

Öğreticilerin bu uygulamayı tam olarak bilmedikleri ve uygulayamadıkları bu nedenle net bir fikir ortaya koymadıkları görölmektedir.

2.13. Katılımcıların Kadınlara Mahsus Hallerle İlgili Serbestlik Değerleri

Tablo 38: “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığının kadınlara mahsus hallerde Kur’an okunması konusunda 22.01.1998 tarih ve 4 No lu kararı bir ruhsat ihtiva etmektedir. Bu ruhsatı kullanmak istemeyen öğrenciler icbar edilmemelidir. Ancak bu durumdaki öğrenciler boş bırakılmama, dini bilgiler ile sosyal etkinlik ve rehberlik derslerine yönlendirilmelidir. Ayrıca dileyen öğrencilerin bu durumlarda dinleme yoluyla derse hazırlık yapmaları sağlanmalıdır” uygulama esaslarında 16. Madde hakkındaki görüşleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	9	32,1	32,1	32,1
Olumsuz	9	32,1	32,1	64,3
Fikrim yok	10	35,7	35,7	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-38’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 9 kişi (%32,1) olumlu olduğunu belirtirken, 9 kişi (%32,1) olumsuz olduğunu belirttiği görülmektedir. Ayrıca 10 kişi (%35,7) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.13.1. Katılımcıların Kadınlara Mahsus Hallerle İlgili Görüşleri

Tablo 39: Kadınlara mahsus haller ile ilgili görüşler

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Fark etmez	17	60,7	60,7	60,7
Hafızlık süresinin uzaması	3	10,7	10,7	71,4
İstikrarlı devam ederse bir sorun olmayacağı kanaatindeyim.	2	7,1	7,1	78,6
Öğrencinin dikkatini ve yoğunlaşmasını engelleyerek gevşemelerine sebep oluyor	3	10,7	10,7	89,3
Öğrencinin tercihine bırakılmamalı	1	3,6	3,6	92,9
Ruhsat olsa bile büyük bir vicdani sorumluluktur. Öğrenciyi o dönemlerde farklı etkinliklerle doldurmak gerekir uygulanırsa yerinde bir uygulamadır	1	3,6	3,6	96,4
Tüm öğrencilerim özel hallerde okuyor	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-39’da araştırmaya katılan օğreticilerin %60,7 si kadınlara mahsus haller konusunda herhangi bir Őey fark etmeyeceğini belirtirken, %10,7 si hafızlık süresinin uzamasından endiŐe ediyor ki zaman uzadıkça gevŐeyerek soğuma olduğu gözlenmiştir. %10,7’si olumlu balsa da o dönemlerin farklı etkinliklerle doldurulması gerektiğini belirtmiştir. Buda օğrencilere bu dönemleri için bir program veya etkinlik yapılmasının faydalı olacağı görülmüştür.

2.14. Katılımcıların օğrencileriyle Alakalı Ders alıŐtırma Yöntemleriyle Alakalı Değerleri

Tablo 40: օğrencilerinize tavsiye ettiğiniz ezberleme yöntemi nasıldır? Nasıl yapmaktasınız?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Geleneksel	16	57,1	57,1	57,1
Tekrarlara göre yapılandırılmış	8	28,6	28,6	85,7
Fikrim yok	4	14,3	14,3	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-40’ta araştırmaya katılan օğreticilerden 16 kişi (%57,1) geleneksel yönetimi kullanırken, 8 kişi (%28,6) tekrarlaraya göre yapılandırılmış yöntemini kullanmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca 4 kişi (%14,3) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.15. Katılımcıların Sınıflarında Belletmen Olması Değerleri

Tablo 41: Kursunuzda gönüllü yardımcı belletmen var mı?
Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Var	21	75,0	75,0	75,0
Yok	1	3,6	3,6	78,6
Fikrim yok	6	21,4	21,4	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-41’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 21 kişi (%75,0) Var derken, 1 kişi (%3,6) yok dediği görülmektedir. Ayrıca 6 kişi (%21,4) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrinin olmadığı görülmektedir.

2.15.1. Katılımcıların Belletmenlerle İlgili Görüşleri

Tablo 42: Yardımcı belletmen hakkındaki görüşleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olabilir	17	60,7	60,7	60,7
Belletmen işinin resmiyete dökülmesi gerekir	2	7,1	7,1	67,9
Belletmenler olmazsa öğrencilerin başarısı düşüyor	1	3,6	3,6	71,4
Bu işin mutfağını en iyi onlar görür	1	3,6	3,6	75,0
Çoğu zaman tecrübeli görünen öğretmenlerden daha verimli oluyorlar usta çırak ilişkisiyle daha verimli oluyor	1	3,6	3,6	78,6
Diyanetten destek bekliyoruz	1	3,6	3,6	82,1
Ertesi günün dersini hazırlamada rolü büyük	1	3,6	3,6	85,7
Onlar kursun arka plandaki asıl özneleridir	1	3,6	3,6	89,3
Yardımcı belletmen görevlendirmelerinin müftülüklerin eğitim vererek yapılması iyi olur	1	3,6	3,6	92,9
Yeterli değildir	1	3,6	3,6	96,4
Yetersizdir	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-42’de araştırmaya katılan öğreticilerin konu ile ilgili görüşleri şoyledir;

- Belletmen işinin resmiyete dökülmesi gerekir
- Belletmenler olmazsa öğrencilerin başarısı düşüyor
- Bu işin mutfağını en iyi onlar görür
- Çoğu zaman tecrübeli görünen öğreticilerden daha verimli oluyorlar usta çırak ilişkisiyle daha verimli oluyor
- Diyanetten destek bekliyoruz
- Ertesi günün dersini hazırlamada rolü büyük
- Onlar kursun arka plandaki asıl özneleridir
- Yardımcı belletmen görevlendirmelerinin müftülüklerin eğitim vererek yapılması iyi olur
- Yeterli değildir
- Yetersizdir

Bu durumda kurslarda belletmen olarak görev yapan yardımcı öğreticilerin öğrencilerin ders performansına etkili olduğu görülmektedir. Fakat belletmenlerin kurslarda gönüllü çalışıyor olmaları sık sık değişmesine ve istikrarlı olmamasına sebep olduğu gözlenmiştir.

2.16. Diğer Derslerle İlgili Değerler

Tablo 43: Kur’an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için ne düşünöyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Olumlu	10	35,7	37,0	37,0
Olumsuz	2	7,1	7,4	44,4
Fikrim yok	15	53,6	55,6	100,0
Cevapsız	1	3,6		
Toplam	28	100,0		

Tablo-43'te araştırmaya katılan öğreticilerden 10 kişi (%35,7) olumlu düşünürken, 2 kişi (%7,1) olumsuz düşünüyor, 1 kişi (%3,6) cevapız kaldığı görülmektedir. Ayrıca 27 kişinin (%96,4) ise konu ile ilgili herhangi bir fikrini olmadığını beyan ettikleri görülmektedir.

2.16.1. Katılımcıların Diğer Derslerle İlgili Görüşleri

Tablo 44: Kur'an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için olumlu düşünceleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Uygulanmıyor	22	78,6	78,6	78,6
Branşlaşma olursa daha faydalı olur.	1	3,6	3,6	82,1
verimli olduğunu düşünüyorum	5	17,9	17,9	100,0
Total	28	100,0	100,0	

Tablo-44'te araştırmaya katılan öğreticilerin olumlu olduğu konular şu şekilde sıralanmaktadır

- Branşlaşma olursa daha faydalı olur.
- Derslerin ihmal edilmemesi gerekir
- Gayet güzel
- Hafız öğrencilerin körelmemesi açısından
- Tekrar edilmesi verimli
- Verimli olduğunu düşünüyor

Öğreticilerin %21,5'inin dini bilgiler dersinin olumlu faydasını tecrübe etmişlerdir. Nitekim hafız öğrencilerin dini bilgileri hayat boyu ihtiyaçları olacağı gözönünde bulundurulursa dini bilgiler dersinin titizlikle devam ettirilmesi gerekmektedir.

Tablo 45: Kur'an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için olumsuz düşünceleriniz nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yeterli	27	96,4	96,4	96,4
Yeterli değil	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-45'te araştırmaya katılan öğretmenlerden 1 kişi (%3,6) Yeterli değil dediği görülmektedir.

2.17. Katılımcıların Eklemek İstedikleri Görüşleri

Tablo 46: Bu sorular ışığında eklemek istediğiniz var mı?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
	20	71,4	71,4	71,4
Hafızlığa teşvik edilmesi (hafızlık diplomasının örgün ilahiyat okumak isteyenlere ek puan getirmesi, diyanette görev almak isteyenlere de kpss de ek puan getirmesi)	1	3,6	3,6	75,0
Hafız İHO ların verimsiz olduğunu kalitesiz olduğunu düşünüyorum.	3	10,7	10,7	85,7
Öğrencilerin hafızlıkları bittikten sonra en az bir yıl dini bilgiler dersi almaları	1	3,6	3,6	89,3
Sosyal etkinlik dersleri kaldırılabilir. Proje hafızlarının hafızlıkları bitene kadar okullarının dondurulması veya öğleye kadar okula gitmemeleri daha verimli olacaktır	1	3,6	3,6	96,4
Yatılı hafız hocalarının çok fedakârlık yapmaları gerektiğini görüyorum bunun için de onları motive edecek bazı ayrıcalıklar yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu yüzden çoğu arkadaşım tempoya dayanmadığı için milli eğitime geçiyor.	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-46’da araştırmaya katılan öğreticilerin anket sorularının haricinde eklemek istedikleri aşağıda listelenmiştir.

- Hafızlığa teşvik edilmesi (hafızlık diplomasının örgün ilahiyat okumak isteyenlere ek puan getirmesi, diyanette görev almak isteyenlere de KPSS de ek puan getirmesi)
- Hafız İHO’ların verimsiz olduğunu kursa ayrılan zamanın artırılması durumunda verimin artabileceği
- Öğrencilerin hafızlıkları bittikten sonra en az bir yıl dini bilgiler dersi almaları
- Sosyal etkinlik dersleri kaldırılabilir. Proje hafızlarının hafızlıkları bitene kadar kullarının dondurulması veya öğleye kadar okula gitmemesi sağlanmalı
- Yatılı hafız hocalarının çok fedakârlık yapmaları gerektiğini görüyorum bunun için de onları motive edecek bazı ayrıcalıklar yapılması (Bu yüzden çoğu arkadaşım tempoya dayanamadığı için milli eğitime geçiyor.)

Öğreticilerin eklemek istedikleri görüşleri incelendiğinde hafızlığa teşvik edecek unsurlar oluşturulduğu zaman bu işin veriminin artacağı, hafızlık eğitiminden sonra dini eğitim verilmesinin ve hafızlık öğreticilerinin teşvik edilmesinin faydalı olacağı gözlemlenmiştir.

2.18. Öğreticilerin Çalışma Durum ve Yılları İstatistiği

Tablo 47: Öğreticilerin çalışma durumları ve yılları istatistiği

	N Yüzde	Range	Ortalama	Std. Sapma	Varyans
Hafız hocalık süresi	25	30	6,28	7,346	53,960
Belletmenlik yaptı mı?	28	1	1,43	,504	,254
Fahri çalıştı mı?	28	1	1,29	,460	,212

Tablo-47’de hafız hocalığı süresinin ortalama değeri 6,28, belletmenlik yaptı mı sorusunun değeri 1,43, fahri görev yaptı mı sorusunun değeri ise 1,29’dur. Standart sapmalarına baktığımızda hafız hocalığı süresinin 7,346, belletmenlik yaptı mı sorusunun 0,504, fahri görev yaptı mı sorusunun 0,460 olduğu görülmektedir.

Hafız hocalığı yapanların ortalamasının 6 yıla denk geliyor olması hafız öğretmenlerin büyük bir deneyimli olmadıklarını göstermektedir.

2.19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Görüşme Değerlendirmeleri

2.19.1. Soruların İstatistikleri

Tablo 48: Öğrencilere yapılan görüşmelerin istatistiği

	Soru 1	Soru 2	Soru 3	Soru 4	Soru 5	Soru 6	Soru 7	Soru 8	Ortalama
N	183	183	183	183	182	183	183	183	183
Cevapsız	0	5	0	0	1	0	0	0	0

Tablo-48'de araştırmaya katılan öğrencilere sorulan soruların istatistikleri görülmektedir. Tabloya bakıldığında çoğunluğun sorulara cevap verdiği anlaşılmaktadır.

2.20. Örneklem Grubunun Kurslara Göre Dağılımı

Tablo 49: Hangi kursta öğrencisiniz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Bedir KK	25	13,7	13,7	13,7
Celaliye KK	45	24,6	24,6	38,3
Gönüller KK	5	2,7	2,7	41,0
Hale KK	25	13,7	13,7	54,6
Mengene Nuri Osmaniye KK	32	17,5	17,5	72,1
Saka KK	13	7,1	7,1	79,2
Sena KK	19	10,4	10,4	89,6
Şifa KK	19	10,4	10,4	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-49’da örneklem grubunun kurslara göre dağılımları görülmektedir. Bedir KK’dan 25 kişi (%13,7), Celaliye KK’dan 45 kişi (%24,6), Gönüler KK’dan 5 kişi (%2,7), Hale KK’dan 25 kişi (%13,7), Mengene Nuri Osmaniye KK’dan 32 kişi (%17,5), Saka KK’dan 13 kişi(%7,1), Sena KK’dan 19 kişi (%10,4), Şifa KK’dan 19 kişi (%10,4) katılımları gözükmemektedir. Celaliye ve Nuri Osmaniye’den katılan öğrenci sayısının çoğunluk olduğu görülmektedir.

2.21. Öğrencilerin Kendi İstekleri İle Kursa Gelmelerine Dair Dağılımları

Tablo 50: Kursa kendi isteğinizle mi geldiniz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	171	93,4	93,4	93,4
Hayır	12	6,6	6,6	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-50’de araştırmaya katılan öğrencilerin %93,4’ü (171 kişi) evet derken, %6,6’sı (12 kişi) hayır dediği görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmının kendi isteğiyle kursa geldikleri diğerlerinin ailesinin isteği vb. sebeplerle geldikleri değerlendirilmektedir.

2.22. Katılımcı Öğrencilerin Hafızlığı İsteme Görüşleri

Tablo 51: Neden hafız olmak istediniz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Yorum yapmayan	11	6,0	6,0	6,0
Ablalalara özendim	1	,5	,5	6,6
Ailem istediği için	13	7,1	7,1	13,7
Allah rızası için	78	42,6	42,6	56,3
Allah rızası ve ahiret için	2	1,1	1,1	57,4
Allah rızası ve ailem için	1	,5	,5	57,9
Babam hafız olduğu için	1	,5	,5	58,5
Dünya ve ahiret saadeti/cennet	32	17,5	17,5	76,0
Hadislerden etkilendim	2	1,1	1,1	77,0
Hafız akrabalarımın etkilendim	4	2,2	2,2	79,2
Hayalimdi	17	9,3	9,3	88,5
Hocamın yönlendirmesiyle	3	1,6	1,6	90,2
Kolay zannetmişim	1	,5	,5	90,7
Kuran muhafızı olmak için	2	1,1	1,1	91,8
Kuran-ı Kerime yaklaşmak için	1	,5	,5	92,3
Kuranı daha iyi anlayıp hayata geçirebilmek için	6	3,3	3,3	95,6
Önceden ilgim vardı	1	,5	,5	96,2
Ruhumun açıklığını gidermek için	5	2,7	2,7	98,9
Rüyamda gördüm	1	,5	,5	99,5
Sevdiğim için	1	,5	,5	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-51’de araştırmaya katılan öğrencilerin neden hafız olmak istediklerini şu şekilde açıklamışlardır;

- Yorum yapmayan
- Ablalara özendim
- Ailem istediği için
- Allah rızası için
- Allah rızası ve ahiret için
- Allah rızası ve ailem için
- Babam hafız olduğu için
- Dünya ve ahiret saadeti/cennet
- Hadislerden etkilendim
- Hafız akrabalarımđan etkilendim
- Hayalimdi
- Hocamın yönlendirmesiyle
- Kolay zannetmiştim
- Kuran muhafızı olmak için
- Kuran-ı Kerime yaklaşmak için
- Kurani daha iyi anlayıp hayata geçirebilmek için
- Önceden ilgim vardı
- Ruhumun açlığını gidermek için
- Rüyamda gördüm
- Sevdiğim için

Öğrencilerin hafızlığı isteme sebepleri genel olarak Allah rızası, dini açığan kendini geliştirme ve ailesi için denilebilmektedir. Hafızlığın dünyada bir karşılığının olmaması buna yönlendirmiş olabileceği düşünölmektedir.

2.23. Katılımcının Nasıl Eğitim Aldığı İle İlgili Görüşleri

Tablo 52: Sınıfınızda hafızlık eğitimi nasıl verilmektedir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Geleneksel	128	69,9	69,9	69,9
Tekrarlı	54	29,5	29,5	99,5
Fikrim yok	1	0,5	,5	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-52’de araştırmaya katılan öğrencilerin %69,9’u (128 kişi) geleneksel eğitim verildiğini, %29,5’i (54 kişi) tekrarlı eğitim verildiğini belirtilmektedir. Ayrıca %0,5’i (1 kişi) ise konuya dair herhangi bir fikrinin olmadığını belirttiği görülmektedir.

2.24. Hafızlığın Neresinde Olduklarını Gösterir Değerler

Tablo 53: Şuan hafızlığın neresindesin?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
1-4 dönüş	24	13,1	13,1	13,1
5-9 dönüş	40	21,9	21,9	35,0
10-14 dönüş	18	9,8	9,8	44,8
15-20 dönüş	38	20,8	20,8	65,6
sağlama+	63	34,4	34,4	100,0
Toplama	183	100,0	100,0	

Tablo-53’te araştırmaya katılan öğrencilerin %13,1’i (24 kişi) 1-4 dönüşler yapmakta, %21,9’u (40 kişi) 5-9 dönüşler, %9,8’i (18 kişi) 10-14 dönüşler, %20,8’i (38 kişi) 15-20 dönüşler %34,4’ü (63 kişi) ise sağlama yapmakta olduğu görülmektedir.

2.25. Katılımcı Öğrencilerin Ders İşleme Usulleri

Tablo 54: Bireysel olarak dersinizi/ezberinizi nasıl hazırlıyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
	9	4,9	4,9	4,9
Ayet ayet bölme+yüzünden okuma	1	,5	,5	5,5
Ayet ayet yapma+dinletme	2	1,1	1,1	6,6
Ayet ayet yapma+ezber	5	2,7	2,7	9,3
Dinleme+ezber	3	1,6	1,6	10,9
Ezberleme	7	3,8	3,8	14,8
Hoca ile çalışma	6	3,3	3,3	18,0
Kaydırma + tek tek dinletme	1	,5	,5	18,6
Okuma+ezber	3	1,6	1,6	20,2
Sayfa sayfa hazırlama+kendime tüm okuma	8	4,4	4,4	24,6
Sayfaları dinleme+ezber	1	,5	,5	25,1
Sayfaları yüzünden okuma+ezberi tamamlama+hocaya dinletme	32	17,5	17,5	42,6
Tek tek - Toplu dinletme	59	32,2	32,2	74,9
Yüzünden + toplama	1	,5	,5	75,4
Yüzünden okuma	10	5,5	5,5	80,9
Yüzünden okuma+dinletme	7	3,8	3,8	84,7
Yüzünden okuma+ezber	28	15,3	15,3	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-54'te araştırmaya katılan öğrencilerin derslerini şu şekilde hazırladıklarını beyan etmişlerdir;

- Ayet ayet bölme+yüzünden okuma
- Ayet ayet yapma+dinletme

- Ayet ayet yapma+ezber
- Dinleme+ezber
- Ezberleme
- Hoca ile çalışma
- Kaydırma + tek tek dinletme
- Okuma+ezber
- Sayfa sayfa hazırlama+kendime tüm okuma
- Sayfaları dinleme+ezber
- Sayfaları yüzünden okuma+ezberi tamamlama+hocaya dinletme
- Tek tek - Toplu dinletme
- Yüzünden + toplama
- Yüzünden okuma
- Yüzünden okuma+dinletme
- Yüzünden okuma+ezber

Çalışma usullerinin birbirine yakın olduğunu geleneksel yöntem çevresinde kişiye özel ufak değişikliklerin dışında pek bir fark olmadığı söylenebilmektedir.

2.26. Hafızlığın Eğitim Süresi İle İlgili Düşünceleri

Tablo 55: Hafızlık eğitim süresi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
	134	73,2	73,2	73,2
1 Yıl olmalı	1	0,5	0,5	73,8
2 Yıl olmalı	13	7,1	7,1	80,9
3 Yıl olmalı	12	6,6	6,6	87,4
4 Yıl olmalı	19	10,4	10,4	97,8
5 Yıl+olmalı	4	2,2	2,2	100,0
Total	183	100,0	100,0	

Tablo-55’te araştırmaya katılan öğrencilerin hafızlık eğitim süresinin 1 kişi (%0,5) 1 yıl olması, 13 kişi(%7,1) 2 yıl olması, 12 kişi (%6,6) 3 yıl olması, 19 kişi(%10,4) 4 yıl olması, 4 kişi(%2,2) 5 yıl veya daha fazla olması gerektiğini söylemişlerdir.

2.27. Katılımcı Öğrencilerin Program İle İlgili Önerileri

Tablo 56: Hafızlık eğitimi ile ilgili önerileriniz var mı?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Önerim yok	89	48,6	48,6	48,6
Başlangıçtan itibaren dersin yavaş dinlenmesi, sağlama yapanlara önem verilmesi, ek hocaların girmesi, hocalardan anlayış, fiziksel ortamın soğuk olmaması	1	,5	,5	49,2
Bayanların özel günlerinde okuma mecburiyetinin kalkması, meal ve tercüme çalışmaları, hafızlığa başlayacaklara rehberlikçi eşliğinde hafızlığın tanıtılması, psikolojik destek seminerleri düzenlenmesi, rahatlatıcı ve eğitici aktiviteler düzenlenmesi	1	,5	,5	49,7
Belletmen konusuna önem verilmeli, arkadaşlarımızın belletmen olmaması, aktivite seminere katılmama	2	1,1	1,1	50,8
Böyle devam etmeli	3	1,6	1,6	52,5
Daha kısa sürede hafızlık bitirilmeli ve sağlam olmalı	12	6,6	6,6	59,0
Dinlenme vaktinin uzatılması, her şeye ceza verilmemesi-etütlerin uzatılması	3	1,6	1,6	60,7
Düzenli bir sistem içerisinde yapılmalı baştan itibaren	9	4,9	4,9	65,6
Geçişli ders verilmeli	1	,5	,5	66,1
Güzel bir okuyuş	1	,5	,5	66,7
Güzel bir okuyuş ve tecrübeli hoca olması	1	,5	,5	67,2
Hafızlar motive edilmeli(ödül vb.), hocalar daha anlayışlı olmalı, değer verilmeli	12	6,5	6,5	73,8

Hafızlara önem gösterilmesi, hocanın anlayışlı olması, hafızların aktivitelere zaman harcamaması, öğrencinin motivasyonunun düşürülmemesi	1	,5	,5	74,3
Hafızların aktivitelere- seminere katılmaması	3	1,6	1,6	76,0
Hafızlığa ahlakı güzel olanlar seçilmeli	8	4,4	4,4	80,3
Hafızlığa başlamadan çok hatim okunmalı	4	2,2	2,2	82,5
Hafızlık eğlenceli hale getirilmeli, zevkli aktivite ve seminer olmalı	2	1,1	1,1	83,6
Hafızlık hakkında bilinçlendirilebilir	4	2,2	2,2	85,8
Hafta sonu yurttan kalmamak	2	1,1	1,1	86,9
Kadınlara özel hallerde serbest bırakılması	2	1,1	1,1	88,0
Komisyon çok sıkı	1	,5	,5	88,5
Küçük yaşta başlanmalı	2	1,1	1,1	89,6
Meal derslerinin verilmesi	4	2,2	2,2	91,8
Öğrenciler hemen elenmemeli	1	,5	,5	92,3
Seviyelerin eşit olması gerekir	4	2,2	2,2	94,5
Sınava gireceklere özel hoca verilmeli	1	,5	,5	95,1
Tatillerin artırılması, MEB'e verilen hakların ve tatillerin hafızlara da verilmesi	9	4,9	4,9	100,0
Toplam	183	100,0	100,0	

Tablo-56'da araştırmaya katılan öğrencilerin hafızlık eğitimi ile ilgili önerilerine bakıldığında bir kısmı seminere, aktiviteye katılmak isterken bir kısmı istememektedir. Tatillerin artırılmasını isteyen %4,9 kısmın proje olarak hafızlık yapan ortaokul öğrencileri olduğu görülmektedir. Kursların öğrenci sayısı yetersizliği sebebiyle yaş ortalamalarına bakılmadan eşit olmayan bir şekilde sınıflara ayrıldıkları ve öğrencilerin bundan rahatsızlık duyduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin hafızlık hakkında tam bilgi almadan hafızlığa başladığı bu durum öğrencilerin çabuk yorulmalarına ve bıkmalarına sebep olmaktadır. Öğrencilerin öğreticilerden ve kurs

idaresinden anlayış beklediği ve daha çok motivasyon ders veya seminerleri verilmesini istemektedirler.

%6,5'inin hafızlığı kısa sürede bitirmek istemesi de hafızlıkta uzun süre kalınca sıkılma olayının fazla olduğunun bir başka açıdan göstergesidir. Öğrencilerin uzun süre monoton bir şekilde hafızlık yapmaya çalışmaları onların dikkatlerini dağıtacak bir aktiviteye ihtiyaç olduğunu bunun için kurslarının ortamlarının düzenlenmesinin faydalı olacağı gözükmektedir. Öğrencilerden %4,4'ünün hafızlığa çalışan öğrencilerin ahlaki durumlarına bakılarak seçilmesi gerektiğini düşünmektedir.

2.28. Katılımcıların Program Dışındaki Durumlarıyla İlgili Bulgular

Tablo 57: Hangi kursta çalışmaktasınız?

	N Frekans	% Yüzde
Bedir KK	3	10,7
Celaliye KK	8	28,6
Gönüller KK	2	7,1
Hale KK	2	7,1
Mengene Nuri Osmaniye KK	5	17,9
Saka KK	3	10,7
Sena KK	2	7,1
Şifa KK	2	7,1
Ulurmak Nuraniye Erkek KK	1	3,6
Toplam	28	100,0

Tablo-57'yi incelediğimizde araştırmaya toplam 28 öğreticini katıldığını görmekteyiz. Bu öğretmenlerin %10,7'si Bedir, %28,6'sı Celaliye, %7,1'i Gönüller, %7,1'i Hale, %17,9'u Mengene Nuri Osmaniye, %10,7'si Saka, %7,1'i Sena, %7,1'i Şifa, %3,6'sı Ulurmak Nuraniye kursundan katılmıştır. Bu durumda 3 kişi Bedir, 8

kişi Celaliye, 2’şer kişi Gönüller Hale Sena Şifa, 5 kişi Mengene, 3 kişi Saka, 1 kişi Ulurmak Nuraniye kursundan katılmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmını Celaliye ve Nuri Osmaniye’deki hocalar oluşturmakta bu durum gözlemlerle beraber bu kursların hafızlık eğitimi konusundaki çabalarını ortaya koymaktadır.

2.28.1. Araştırmaya Katılan Öğreticilerin Mezuniyet Durumları

Tablo 58: Mezuniyet Durumunuz Nedir?

	N Frekans	% Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Lise	5	17,9	17,9
Önlisans	14	50,0	67,9
Üniversite	8	28,6	96,4
Yüksek	1	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	

Tablo-58’de öğretmenlerin mezuniyet durumları görülmektedir. Öğreticilerin %50’si önlisans, %28,6’sı fakülte, %17,9’u lise, %3,6’sı yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. 28 öğreticinin 14’ü önlisans, 8’i fakülte, 5’i lise, 1’i yüksek lisans mezunu olarak örneklem grubumuza katılmıştır. Öğreticilerin %50’sinin önlisans mezunu olması ve sadece 1 kişinin fakülte mezunu olması, pedagojik açıdan eksiklik olabileceğini göstermektedir.

2.28.2. Öğreticilerin Mezun Oldukları Kurslara Göre Dağılımı

Tablo 59: Hangi kurstan mezun oldunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Araplar Dörtyol KK	2	7,1	7,1	14,3
Celaliye KK	12	42,9	42,9	57,1
Denizciler KK	1	3,6	3,6	60,7
Fatma Ulugedik KK	1	3,6	3,6	64,3
Gümüşçeşme KK	1	3,6	3,6	67,9
Hale KK	1	3,6	3,6	71,4
Karaman Yunus Emre KK	1	3,6	3,6	75,0
M.Fuat Binici KK	1	3,6	3,6	78,6
Mengene Nuri Osmaniye KK	1	3,6	3,6	82,1
Meram Kürden KK	1	3,6	3,6	85,7
Resmi olmayan	1	3,6	3,6	89,3
Saatçi KK	1	3,6	3,6	92,9
Sena KK	1	3,6	3,6	96,4
Süreyya Yıldızı KK	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-59’da öğretmenlerin hangi kurslardan mezun oldukları görülmektedir. Tablo da katılımcıların hafız olup olmadıkları da ortaya çıkmaktadır. 28 kişilik katılımcı grubunda Konya ilinde ki kurslardan Celaliye’den 12 kişi, Araplar Dörtyol’dan 2 kişi, Fatma Ulugedik-Hale-M.Fuat Binici-Mengene Nuri Osmaniye-Kürden-Saatçi-Sena-Süreyya Yıldızı-Resmi Olmayan 1’er kişi toplam 23 kişi, diğer şehirlerden Balıkesir Gümüşçeşme, Mersin Denizciler, Karaman Yunus Emre kurslarından 1’er kişi olmak üzere toplam 3 kişi, hafız olmayan 2 kişi bulunmaktadır. Oranlara baktığımızda %42,9’u Celaliye, %7,1’i Araplar Dörtyol, %7,1’i herhangi bir hafız kursuna gitmemiş, %3,6’sı diğer kurslardan mezun olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.28.3. Katılımcıların Mezun Oldukları Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 60: Hangi Yıl Mezun oldunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
1984	1	3,6	3,8	3,8
1992	1	3,6	3,8	7,7
1993	1	3,6	3,8	11,5
1996	1	3,6	3,8	15,4
1997	1	3,6	3,8	19,2
1998	2	7,1	7,7	26,9
2001	2	7,1	7,7	34,6
2005	3	10,7	11,5	46,2
2007	4	14,3	15,4	61,5
2008	2	7,1	7,7	69,2
2010	1	3,6	3,8	73,1
2011	2	7,1	7,7	80,8
2013	2	7,1	7,7	88,5
2014	3	10,7	11,5	100,0
Toplam	26	92,9	100,0	
Cevapsız	2	7,1		
Toplam	28	100,0		

Tablo-60'ta hafız kursuna giden öğreticilerin mezun oldukları yıllar görülmektedir. 2 katılımcının cevap vermemiş olması onları hafız olmadığını göstermektedir. Genel olarak bakıldığında büyük çoğunluğun mezuniyet yılları 2001 ve sonrasındır. Buda bize Kur'an kurslarının yıllar içerisindeki değişimini göstermektedir. Mezun olunan yıllara göre 4 kişi 2007, 3 kişi 2005, 3 kişi 2014, 2 kişi 2011, 2 kişi 2013, 2 kişi 2008, 2 kişi 2001, 2 kişi 1998, 1 kişi 2010, 1 kişi 1997, 1 kişi 1996, 1 kişi 1993, 1 kişi 1992, 1 kişi 1984 şeklinde dağılım olmuştur.

2.29. Katılımcıların Resmi Fahri Yardımcı Çalışma Süreleri

2.29.1. Örneklem Grubunun Yıl Bazında Çalışma Süreleri ve Durumları

Tablo 61: Kaç yıldır hafız hocalığı yapıyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
1-2	9	32,1	36,0	36,0
3-5	6	21,4	24,0	60,0
6-7	4	14,3	16,0	76,0
8-10	3	10,7	12,0	88,0
11-36	3	10,7	12,0	100,0
Toplam	25	89,3	100,0	
Cevapsız	3	10,7		
Toplam	28	100,0		

Tablo-61 öğretmenlerin kaç yıldır görev yaptıklarını, 3 kişinin soruya cevap vermediğini, 25 kişinin cevap verdiğini göstermektedir. Oranlara baktığımızda %32(9) katılımcının 1-2 yıldır, %21,4(6) katılımcının 3 ile 5 yıldır, %14,3(4) katılımcının 6 ile 7 yıldır, %10,7(3) katılımcının 8-10 yıldır, %10,7(3) katılımcının 11 ile 36 yıldır görev yapmış olduğu ortaya çıkmıştır. Hafız öğretmenlerin çoğunluğunun çalışma süresinin 1-2 yıl olduğu bunun da genel olarak bir tecrübe olmadığı herhangi bir eğitimde verilmediği gözönünde bulundurulursa öğretmenlerin deneme yanılma ile eğitime devam ettikleri görülmektedir. Buda hafızlık eğitiminin istenilen sonucu vermemeye neden olabileceğini göstermektedir.

2.29.2. Örneklem Grubunun Belletmenlik Durumları

Tablo 62: Yardımcı Hocalık Yaptınız mı?

		% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	16	57,1	57,1	57,1
Hayır	12	42,9	42,9	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-62'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin yardımcı hocalık yani belletmenlik yapıp yapmadıklarını görüyoruz. Katılımcıların %57,1'i(16) belletmenlik yaptığını, %42,9'u (12) yapmadığını belirtmektedir. Öğretmenlerin Belletmenlik yapmaları aslında bir önceki sorudaki sorunları tam anlamıyla olmasa da kısmen çözebilmektedir. Belletmenlik yapanların yapmayan öğretmenlere göre yeterli olmamakla beraber daha tecrübeli olduğu gözlenmiştir.

2.29.3. Katılımcı Grubun Fahri Görev Durumları

Tablo 63: Geçici öğretmenlik yaptınız mı?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	20	71,4	71,4	71,4
Hayır	8	28,6	28,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-63'e bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin geçici öğretmenlik yapıp yapmadıklarını görüyoruz. Katılımcıların %71,4'ü(20) geçici öğretmenlik yaptığını, %28,6'sı (8) geçici öğretmenlik yapmadığını belirtmektedir. Fahri öğretmenliğin yani geçici öğretmenliğinde resmi görev yapana kadar ki süreçte tecrübe sağlanacağını söylemek mümkün değildir. Belletmenlikte sınıf hocasının yanında

stajyer konumunda derse girilirken fahri öğreticilikte sınıf tamamen fahri öğreticiye verilmektedir.

2.30. Katılımcıların Kurslarındaki ÖĞrenci Sayıları

2.30.1. Hafız ÖĞrenci Sayıları

Tablo 64: Kursunuzda kaç hafız öğrencisi vardır?

ÖĞrenci Sayısı	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
11	2	7,1	7,1	7,1
24	2	7,1	7,1	14,3
30	3	10,7	10,7	25,0
34	2	7,1	7,1	32,1
45	5	17,9	17,9	50,0
50	2	7,1	7,1	57,1
67	3	10,7	10,7	67,9
110	8	28,6	28,6	96,4
120	1	3,6	3,6	100,0
Toplam	28	100,0	100,0	

Tablo-64'te araştırmaya katılan öğreticilerin çalıştıkları kursta toplamda kaç hafız öğrencisi olduğu görölmektedir. Katılımcıların 2 kişi 11 (%7,1), 2 kişi 24 (%7,1), 3 kişi 30 (%10,7), 2 kişi 34 (%7,1), 5 kişi 45 (%17,9), 2 kişi 50 (%7,1), 3 kişi 67 (%10,7), 8 kişi 110 (%28,6), 1 kişi 120 (%3,6) hafız öğrencisi olduğunu belirtmiştir.

2.30.2. Hafız Hazırlık Öğrenci Sayıları

Tablo 65: Kursunuzda kaç hafız hazırlık öğrencisi vardır?

Öğrenci Sayısı	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
10	2	7,1	9,1	9,1
15	5	17,9	22,7	31,8
20	3	10,7	13,6	45,5
23	2	7,1	9,1	54,5
25	2	7,1	9,1	63,6
70	8	28,6	36,4	100,0
Toplam	22	78,6	100,0	
Cevapsız	6	21,4		
	28	100,0		

Tablo-65'te araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları kursta toplamda kaç hafız hazırlık öğrencisi olduğu görülmektedir. Katılımcıların 2 kişi 10 (%7,1), kişi 15 (%17,9), 3 kişi 20 (%10,7), 2 kişi 23 (%7,1), 2 kişi 25 (%7,9), 8 kişi 70 (%28,6), hafız hazırlık öğrencisi olduğunu belirtmiştir. 6 kişi de (%21,4) bu soruya cevap vermediği görülmektedir.

2.30.3. Sınıflarında ki Öğrenci Sayıları

Tablo 66: Sınıfınızda kaç hafız öğrencisi vardır?

Öğrenci sayısı	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
8	4	14,3	15,4	15,4
9	4	14,3	15,4	30,8
10	2	7,1	7,7	38,5
11	6	21,4	23,1	61,5
12	6	21,4	23,1	84,6
13	1	3,6	3,8	88,5
14	1	3,6	3,8	92,3
15	1	3,6	3,8	96,2
20	1	3,6	3,8	100,0
Toplam	26	92,9	100,0	
Cevapsız	2	7,1		
	28	100,0		

Tablo-66'da araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları sınıfta kaç hafız öğrencisi olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 4 kişi 8 (%14,3), 4 kişi 9 (%14,3), 2 kişi 10 (%7,1), 6 kişi 11 (%21,4), 6 kişi 12 (%21,4), 1 kişi 13 (%3,6), 1 kişi 14 (%3,6), 1 kişi 15 (%3,6), 1 kişi 20 (%3,6) hafız öğrencisi olduğunu belirtmiştir. En az 8 en çokta 20 öğrencisi olan öğretmenlerin bulunduğu görülüyor. Bir sınıfta 20 öğrencinin bulunabilmesi bir öğretimin 20 öğrenciyle tek başına ilgilemesi mümkün olmadığı için çeşitli sıkıntılara sebep olacağı görülmektedir. Hafızlık sınıfları için ideal sayının 8-9 olmasını öğretici ve öğrenci açısından istenilen imkanı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2.30.4. Katılımcıların İşlerini İsteyerek Yapmaları Konusunda

Tablo 67: Hafız hocalığını isteyerek mi yapıyorsunuz?

	N Frekans	% Yüzde	Genel Yüzde	Bindirmeli Yüzde
Evet	26	92,9	100,0	100,0
Cevapsız	2	7,1		
Toplam	28	100,0		

Tablo-67’de araştırmaya katılan öğretmenlerden 26 kişi (%92,9) hafız hocalığını isteyerek yaptığı diğer 2 kişi ise (%7,1) soruya cevap vermediği görülmektedir. Öğreticilerin işlerini isteyerek yapıyor olması eğitimin kalitesine ve sınıfın içindeki huzur ve sükûnet ortamına fayda sağlayacağı beklenmektedir. Cevap vermekten çekinen öğretmenlerin de görüşmelerde cumartesi derslerini ve tatil sürelerinden kaynaklanan isteksizlik olduğu gözlemlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Hafızlık Eğitim Programı hakkında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde ortaya çıkan sonuç ve önerileri öğretmenlerle, öğrencilerle ve komisyon başkanı ile yapılan görüşme şeklinde üç başlıkta yorumlanarak maddelerle ifade edilmiştir.

Öğreticilerin Görüşlerine Göre Sonuçlar

- HEP'i inceleyenlerin sayısı 13, kısmen inceleyenlerin 2, incelememiş olanların 10, herhangi bir fikri olmayanların 3 olması program hakkında yeterince bilgilendirme yapılmadığını göstermektedir. Aynı şekilde seminer alanların sayısı da %28,6'yı geçmemekte olmasına rağmen katılımcılar standardı yakaladıklarını düşünmektedir.

- Standardı; metot, ağız birliği, düzenli ders verme ve sağlam bir hafızlık konusunda yakalayabildikleri belirtilmiştir. Bu da Hafızlık Eğitim Programının amaçlarına uygun düşmektedir. Her ne kadar program hakkında net bilgileri olmasa da hafızlık hakkındaki bilgileri programın amacıyla uyumakta olması sistemin sağlıklı devam etmesini sağlamaktadır.

- Hayır diyen katılımcı ise programın amaçlarının uygulanamamasının sebebini öğrenci profilinin lise veya üniversite sınavlarını kazanamayanların çoğunlukta olmasına bağlamıştır. Nitekim görüşmelerde de bu durum fark edilir biçimdedir.

- Programa tamamen uyulmadığı ve öğretmenlerin birçok konu da inisiyatif kullandıkları görülmektedir. Bu konuların arasında öğrencilerin ihl derslerine katıldıkları için Cumartesi derslerini dinlememe olması Cumartesi günleri için bir serbestlik getirilebileceğini göstermektedir.

- Öğreticilerin programın tamamen uygulanabilirliği konusunda olumlu düşünmedikleri görülmektedir. Fakat programın öğretmenler tarafından büyük bir kısmının planlı, vicdani, düzen, Allah rızası, komisyonun takibi gibi nedenlerle büyük oranda uygulandığı görülmektedir. Tekrarlı sistemin imkânsız olan yönleri ön plana çıkarılmıştır. Tekrarların 1 saat, 24 saat, 48 saat, 7 gün, 14 gün ve 30 günlük olması ne öğrencinin kaldırabileceği ne de en az 8 kişi olan sınıflarda öğreticinin tam olarak uygulayabileceği bir program olmadığı görülmektedir.

- Program 6 dönemde sonlanması gerekirken artık 12 döneme çıkarılmıştır. Bu süre güzel ahlaklı fakat zor hafızlık yapan ve kadınlara özel hallerde okumamayı tercih eden öğrencilerde olumlu olmuştur. Bunun yanısıra bunu fırsat bilip gevşeklik göstererek suistimal eden öğrencilerin olması da olumsuz olmaktadır. Nitekim görülen o ki öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonunu düşürerek bu sürenin dezavantaja da dönüşebildiği düşünülmektedir.

- Öğreticinin hafız olması öğrenciyi daha iyi anlaması ve derslerin sağlam ve hatasız dinlenmesi konusunda gereken bir uygulama olduğu söylenebilir.

- Hafızlık takip komisyonu konusunda öğretmenlerin düşünceleri gayet olumludur. Maddeler halinde sıralanırsa;

- Komisyonun hem öğrenciye hem öğreticiye rehberlik ediyor olması

- Öğreticilerin yükünü hafifletmesi

- Motivasyonu artırıyor olması

- Öğrenci ve öğretmenlerde bir silkelene ile yenilenme olmasına katkısı

- Durum değerlendirmesi yaparak hafızlık sınav komisyonuna kolaylık olmasını sağlaması

- Öğrencilerin eğitimi ciddiye almalarını sağlaması söylenebilir.

- Komisyonla alakalı öğretmenlerin önerileri şunlardır;

— Karatay ilçesinin dışındaki tüm Türkiye’de komisyon görevi aynı titizlikle yapılmalı

— Komisyon her ay gelmeli

— Komisyon öğrenciye o günün dersini sormaktadır. Ama o dönüşün tüm cüzlerinden de sorulmalı

— Öğrenciyi sadece o günkü okumasına göre değerlendirilmemeli

— Öğrenciye tekrar tekrar şans verilmemeli, yapamıyorsa hemen gönderilmeli

— Türkiye’nin her yerinde aynı kalite ve standartlarda ehil, işini ciddiye alan kişiler tarafından yapılmalı

— Yapamayacak öğrencilerin uzatılmadan gönderilmesi

• Program da yer alan öğrencinin ders performansının %50’nin altına düşmesi durumunda komisyon tarafından gönderilmesini öğrenciler olumlu bulmaktadır. Bu konudaki fikirleri ise şu şekilde sıralanabilir;

— %50’nin altına düşen öğrencilerin bir dönüşü 30-40 günde bitirmesi gerekirken 50-60 güne sarkınca sayfaları hatırlamakta zorlanıyor ve bıkkınlık olmaktadır.

— Hafızlığın uzun yıllar yapılmasının, öğrencinin zaman kaybetmesinin ve yıpranmasının önüne geçiliyor.

— Disiplin gerçekleşiyor.

— Kalitesiz hafız yetiştirilmesinin önüne geçilmiş oluyor.

— Öğrenciyi ve ailesini ikna etmek konusunda kolaylık sağlıyor.

• Komisyonların uygun olmayan kursları belirtmesi konusunda komisyon başkanı müftülüklerin inisiyatifinde olduğunu belirtmiştir.

- Öğreticilerin yapılan görüşmelerde öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri dikkate alınmasını sadece yatakhane ve sınıf ayarlamada nadiren uygulandığı birçok zaman uygulanmadığı gözlenmiştir. Uygulanamamasının nedeni olarak gelen öğrenci sayısında bir sınıf oluşturulamayacak olması söylenebilir.

- Kurslarda yatılı nöbetlerinin kadrolu öğretmenler tarafından tutulması gerektiği konusunda öğretmenlerin mağduriyet yaşadıkları görülmüştür. Öneri ve olumsuz yönlerini maddeler halinde belirtmek gerekmektedir.

- Aile birliği ve düzenlerinin bozulmasına hatta ayrılmalara kadar giden olumsuzluğa sebep olması

- 30 saat çalışmanın ardından izin olmaması

- Derse giren öğretici ile öğrencinin 24 saat bir arada olmasının aradaki mesafeyi ve öğreticinin otoritesini azaltması

- Hafız öğretmenlerin 3 yılın sonunda hiçbir öğrenci mezun edememesi durumunda yüzüne de görevlendirilmesi hususunda öğretmenlerin bir kısmı kendimizi yenilemek için fırsat olur demişse de bir kısmı etik olmadığını düşünmektedir.

- Hafız erkek öğrencilere burs verilmesinin kız öğrencilere de sağlanması gerektiği (2018-2019 yılında bazı pilot bölgelerde kız öğrencilere bu imkan verilmektedir), hafızlığa teşvik açısından güzel bulunmuştur.

- Yarışmaya girmeye hak kazanan öğrencilere verilen burslardan bir kısım öğreticinin haberdar olmadığı, öğrencisi yarışmaya katılan ve derece yapan öğretmenlerin(2 kişi) bu burs ve ödülleri yeterli görmediği görülmektedir.

- Dini bilgiler ve sosyal etkinlikler derslerinde branş uygulamasının yapıldığı fakat yeterli olmadığı da öğretmenlerin görüşlerinde anlaşılmaktadır.

- Geleceğimle Buluşuyorum projesi hakkında büyük bir çoğunluğun bilgisi bulunmamaktadır. Uygulanan kurslarda verimli olduğu gözlenmiştir.

- HEP Uygulama Esasları 16. Madde de kız hafız öğrencilerin özel durumlarında ders verme- vermeme konusunda serbestliğini olumsuz bulmasının nedenleri öğrencinin ders verimini düşüreceği, dersten soğuyarak adaptasyon sürecinin uzayacağı olmuştur.

- Öğreticilerin çoğunluğu geleneksel sistemde hafızlık yaptırmakta olduğu gözlenmiştir.

- Katılımcıların kursların hepsinde belletmen olduğu ve belletmenlerin bu işin gizli öznesi olduğunu belirtmektedirler.

- Görüşmeye katılan örneklem grubun Hafız iHO programlarının istenen verimi sağlayamadığını kursa devam etme sürelerinin artırılması durumunda verimin sağlanabileceğini belirttiği görülmektedir.

- Hafız öğreticilerin çalışma temposunun çok yoğun olduğu ve yükünün ağır olması sebebiyle pek çok öğreticinin kurum içi ve dışı değişiklikler yaptığı ve istediği söylenmektedir.

- Katılımcılar hafız öğrencilerin hafızlık yaparken değil de hafızlıktan sonra 1 yıl dini bilgiler eğitimi almasının daha verimli olacağını düşünmektedir.

- Katılımın en çok Nuri Osmaniye ve Celaliye kurslarından olması, o kursların hafızlık öğretimi konusundaki çabalarının ve öğrenci sayılarının çalışmaya olumlu faydası olmuştur.

- Öğreticilerin çoğunluğunun mezuniyet durumunun ön lisans olduğu gözükmektedir.

- Katılımcıların %64,1'inin(18 kişi) 6 yıl ve daha az sürede(%25'i 1yıl) görev yapmakta oldukları ve görev süreleri az olan kişilerin çoğunluğunun da geçici öğretici olduğu görülmektedir.

- Hafız öğreticilerden 26 kişinin işini isteyerek yaptığı anlaşılmaktadır. 2 kişinin soruya cevap vermeme nedenleri bilinmemekle beraber hayır cevabına açıklama yapmak istememeleri olduğu gözlenmiştir.

Öğrencilerin Görüşlerine Göre Sonuçlar

- Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kursa kendi isteğiyle geldiği, 12 kişinin ise başkalarının isteğiyle geldiği görölmektedir. İsteksiz gelen öğrencilerin eğitimde aksamalara neden olabildiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. .

- Hafızlığa gelme nedenlerine bakıldığında büyük bir kısmı Allah rızası demesi aslında bir dil alışkanlığı mı bilinçli mi söylendiği bilinemediğinden yorumlamak oldukça güçtür. Gelme nedenlerinin arasında hayal, örneklik, dünya-ahiret Saadet'i gibi nedenler bulunmaktadır.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı hafızlığını tamamlamış sağlama yapma kısmında devam etmektedir. Öğrencilerin derslerini hazırlarken pek çok teknik ve usul kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin zekâ durumlarının fark ettirilerek bu konularda uzmanlardan yardım almak yerinde olacaktır.

- Seminerin derslerinden alıkoyduğu düşüncesiyle istenmediği, hafızlığın daha kısa sürede ve sağlam yaptırılması, hafızlara yeterince önem verilmesi, zevkli aktiviteler yapmanın motivasyonu arttıracadığı katılımcıların önerileri arasında olduğu görölmektedir.

- Öğrenciler hafızlara verilen tatillerin yetersiz olduğunu artırılması konusunda çalışmalar yapılmasını istemektedirler.

- Kadınlara özel hallerde uygulanabilecek program çeşitliliğine gidilebilirse sürenin verimli hale gelebileceği söylenebilir.

Komisyon Başkanıyla Yapılan Görüşmeye Göre Sonuçlar

- Komisyon başkanı 30 yıllık tecrübesine ve hocasından öğrendiklerini gözönünde bulundurarak HEP'nin büyük oranda örtüştüğünü belirtmektedir

- Hafız öğrencilere diyanette veya bir kurumda çalışmak istediklerinde ekstra puan veya kolaylık sağlanarak imkanlar verilmesini önermektedir.

- Öğrencilerin aldıkları diplomanın mesleki hayatlarında herhangi bir karşılığının olmaması ve hatta diyanetin atamalarında bile ekstra puan sağlamamasının hafızlığa gelen öğrenci profilinin herhangi bir okulu kazanamayan öğrencilerden olduğu belirtmektedir.

Öneriler

- Hafızlık Eğitim Programı hakkında öğretmenlerin bir kısmının görüşmeler sonucunda yeterince bilgisinin olmadığı görülmekte olup DİB tarafından bu konu üzerine çalışmalar yapılırsa öğretmenlerin bu konudaki bilgilerinin artmasına yardımcı olacağı görülmektedir.

- Cumartesi okula devam eden öğrenciler olduğu durumlarda cumartesi derslerine serbestlik verilmesi ve öğretmenlerin öğrencileri olmadığı halde kursta bekliyor olmalarına çözüm önerisi olarak ders bitince kurstan çıkma ve girdiği ders kadar ücret alma söylenebilir.

- Kadrolu Öğreticilerin gece nöbeti tutmasına karşılık öneri olarak; belletmen olarak çalışan ablalara gerekli eğitimler verilerek görevlendirilmesinin, sadece gece nöbeti yapacak memur atanmasının veya bu işi yapabilecek vasıflı kişilerle sözleşme imkanının sağlanması, kursun huzur ve disiplinine faydalı olabileceği düşünülmektedir.

- Hafızlık yarışmasına katılan öğrencilere eğitim hayatları boyunca desteklenmesi ve eğitim hayatları bitince diyanette görevlendirilme imkânlarının verilmesi önerilebilir.

- Öğreticilerin belli bir süre mezun verememeleri durumunda hafızlık öğreticiliğinden alınıp yüzünden sınıfında görevlendirilmesi hususunda öğreticinin göreve başladığında tecrübeli ve başarılı bir öğreticinin yanında staj yaptırılmasının bu sonuçlara ulaşmadan çözümlenmesine imkân verebileceği düşünülmektedir.

- Özellikle Sosyal Etkinlik ve Rehberlik derslerine donanımlı Psikolog, Psikolojik Danışmanlık ve Rehber Öğretmeni, Musiki Öğretmeni, Spor Öğretmeni vb. eğitimden faydalanılması önerilebilir.

- ‘Geleceğimle Buluşuyorum’ projesi konusunda kursların kişileri davet etmesi konusunda yeterli olmadığını bunun resmî yazışmalarla sağlanmasının daha çok meslek grubuyla öğrencileri bir araya getireceğinden olumlu sonuçlar sağlanması düşünülmektedir.

- Kadınlara mahsus hallerde öğrencilere serbestlik verilmesinin olumlu olduğu fakat bu dönemdeki boşluğu dolduracak bir program yapılmasının öneri olabileceği düşünülmektedir. Hadis çalışmaları, tefsir çalışmaları, el becerileri, Kur’an-ı Kerim dinleme vb programlarla o sürecin doldurularak öğrencinin eğitimden uzaklaşmadan verim alabilmesi söylenebilir.

- Yatılı kurslarda bulunan abla, belletmen vb gönüllü çalışanların diyanet tarafından desteklenmesinin yatılı kurslara eğitim açısından fayda sağlayacağı söylenebilir. Belletmenlerin denetlenme imkanı sağlamış olur ki bunun da sistem birliğini sağlanmasına sebep olacağı düşünülmektedir.

- Her kursta hafızlığın veriminin eşit olmadığı gözlenmiştir. Buda hafızlık ihtisas kursları açılarak belli kursların bu işi yapmasını, hafızlığın sistemleşmesi açısından faydalı olabileceğini düşündürmektedir.

- Hafızlığa teşvik edilmesi açısından hafız öğrencilerin ihl ve ilahiyat eğitimlerinde ek puan getirmesi imkânı verilmesinin eğitime destek olabileceği düşünülmektedir.

- Hafız öğreticilerin diğer öğretmenlerle aynı haklara sahip olup sorumlulukları daha fazla bulunmaktadır. Bu durum öğretmenleri kurum içi veya kurum dışı görev değişikliği istemelerine sebep olmaktadır. Hafız hocalarına bu işe devam etmelerini sağlayacak bir ayrıcalık ve özel haklar verilerek bu işin özendirilmesi durumunda kaliteli öğretmenlerin bu işten vazgeçmelerinin engellenebileceği düşünülmektedir.

- Katılımcıların mezuniyet durumlarına bakılarak pedagojik formasyon açısından hizmet içi eğitimle takviye edilmesinin olumlu olacağı düşünülmektedir.
- Öğreticilerin büyük bir kısmının geçici olması öğretim açısından eksiklikler olmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Geçici öğretmenlerin hizmet içi programlarla desteklenmesinin daha zor olduğu düşünülmektedir.
- Kursa isteksiz gelen öğrencilerin uzman kişilerden destek alınarak kursa kazandırılması, mümkün değilse başka eğitimlere yönlendirilmesinin eğitim programının uygulanmasına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
- Öğrencilerin Kurslara gelme sebepleri göz önünde bulundurularak eğitimin verimini artırmak için geliş nedenleriyle alakalı seminer ve aktiviteler yapılarak çocukları dinç tutmanın mümkün olacağı düşünülmektedir.
- Hafızlık tespit sınavına girecek öğrencilerin kısa bir süre içerisinde sınava gireceği gözönünde bulundurulmalı ve sınava hazırlamak için özel ilgi ve imkânlar sağlanırsa sınav sonuçlarına yansıtacağı düşünülmektedir.
- Katılımcı öğrencilerin tatillerin artırılması isteklerinin hafızlık süresinin uzaması gibi olumsuzluğa neden olabileceği fakat çalışan ve fazladan ders veren öğrencilere bu imkânın verilmesi tüm öğrenciler için teşvik olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Ahmed İbni Hanbel, Müsned,

ARSEVEN, Ali D., Alan Araştırma Yöntemi, Tekışık Matbaası, Ankara 1994

AYHAN, Halis, Türkiye’de Din Eğitimi, İfav Yayınları, İstanbul, 1999.

BALTACI, Cahit, Türk Eğitim Sisteminde Kur’an Kurslarının Yeri, Komisyon(Ed.). Kur’an Kurslarında Eğitim-Öğretim ve Verimlilik, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000

BAYRAKTAR Mehmet, Eğitim Kurumu Olarak Kur’an Kursları Üzerine Bir Araştırma, M.Ü. İFAV Yayınları, İstanbul, 1992

BUHARİ, Fezailü’l-Kur’an, Emel Matbaacılık, Ankara, 1983

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, ve diğerleri, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara, 2018

CEMALOĞLU, Necati, Ed. TANRIÖĞEN, Abdurrahman, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Anı Yayıncılık, 2014

ÇAYLI Ahmet Fatih, Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre Hafızlık Öğretimi ve Problemleri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005

ÇELEBİ, Ahmet, İslam’da Eğitim-Öğretim Tarihi, Çev. Ali Yardım, Damla Yayınları, İstanbul, 1974.

DEMİRCİ, Muhsin, Tefsir Tarihi, İfav Yayınları, İstanbul, 2008

DİB, İhtiyaç Odaklı Kur’an Kursları Öğretim Programları, DİB, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012.

DİB, Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, 2012, Resmi Gazete Sayısı: 28257

DOĞAN, Recai, 1980’e Kadar Türkiye’de Din Öğretimi Program Anlayışları, Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Sempozyumu, MEB Yayınları, 2005.

Hafızlık Eğitim Programı, Diyanet, 2010

İbn-i Hisam, es-Siretü'n-Nebeviyye, Tercüme: **Ege Hasan**, Kahraman Yayınları, 1985

KALIPSIZ, Abdulkadir, **Bilimsel Araştırma**, Kurtuluş Matbaası, İstanbul, 1976

KAPTAN, Saim, **Bilimsel Araştırma Teknikleri**, Rehber Yayıncılık, 1973

KARAKAYA, İsmail, Ed. **TANRIÖĞEN**, Abdurrahman, **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, 2014

KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000

KAZICI, Ziya, **Osmanlı'da Eğitim Öğretim**, Bilge Yayınları, İstanbul, 2004

KORKMAZ, Mehmet, Ed. **Doğan**, Recai, **Ege**, Remziye, **Din Eğitimi**, Grafiker, Yayınları, Ankara, 2012

MALİK, **Muvatta**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2014

MÜSLİM, **Müsafirin**, Hüner Yayınevi, İstanbul, 2005

ÖCAL, Mustafa, **Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi**, Düşünce Kitapevi, Bursa, 2011

ŞEN Süleyman Zihni, **Kuran Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları**, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1992-1993

TİRMİZİ, **Fezailü'l-Kur'an**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1993

ÜNAL Ali, **Yetişkinlerde Din Olgusu ve Kur'an Kurslarında Öğretim**, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005

YETİMOVA Pakize, **Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Hafızlık Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Araştırma**, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018

YILDIRIM, Ali – **ŞİMŞEK**, Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013

ZENGİN, Zeki Salih, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Örgün Eğitim Kurumlarında Din Eğitimi ve Öğretimi**, MEB Yayınları, İstanbul, 2004

Makaleler:

ÖGE Ali, Rivâyet ve Dirâyet Tefsirlerinde Tertîl Âyetlerinin Yorumlanma Biçimi, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 25, 2015

ZENGİN, Z.S., Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kur’an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 11 (2), 2011

İnternet Kaynakları:

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an-ı Kerim Portalı, [http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/muzzemmil-suresi-73/ayet-1/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1,\(24.2.2019](http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/muzzemmil-suresi-73/ayet-1/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1,(24.2.2019)

es-SUYUTİ, İmam Celeleddin, el- itkan fi ulumi-l Kur’an, [https://archive.org/details/Imam-Suyuti-Kuran-Ilimleri-Ansiklopedisi-El-Itkan-Fi-Ulumil-Kuran/page/n185,\(Erişim Tarihi: 24.4.2019](https://archive.org/details/Imam-Suyuti-Kuran-Ilimleri-Ansiklopedisi-El-Itkan-Fi-Ulumil-Kuran/page/n185,(Erişim Tarihi: 24.4.2019)

Kur’an Kursları Eğitim Programları, [https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/489,\(20.4.2019](https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/489,(20.4.2019)

Kur’an Kursları Yıllara Göre Dağılımı, [https://www.verikaynagi.com/konu-basligi/yaygin-egitim-istatistikleri,\(8.4.2019](https://www.verikaynagi.com/konu-basligi/yaygin-egitim-istatistikleri,(8.4.2019)

KURT, Yaşar, Kur’an’ın Korunmasında Hafızlık Müessesesi, [http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423902733.pdf,\(Erişim Tarihi: 25.04.2019](http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423902733.pdf,(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

ŞAHİN, Hatice, Başlangıcından Günümüze Kadar Hafızlık Tedrisatı, [https://dergipark.org.tr/daad/issue/4492/61886,\(Erişim Tarihi: 24.4.2019](https://dergipark.org.tr/daad/issue/4492/61886,(Erişim Tarihi: 24.4.2019)

ZENGİN, Zeki Salih, Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kur’an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi, [http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cuilah/article/view/5000154968/5000140126,\(Erişim Tarihi: 25.04.2019](http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cuilah/article/view/5000154968/5000140126,(Erişim Tarihi: 25.04.2019)

EKLER

Ek-1: Yüksek Lisans Tezi İçin Anket Soruları

- 1) Hangi kursta çalışmaktasınız?
- 2) Mezuniyet durumunuz nedir?
- 3) Hangi kursta ve hangi yılda mezun oldunuz?
- 4) Kaç yıldır hafız hocalığı yapıyorsunuz?
  - a) Yardımcı hocalık yaptınız mı? Ne kadar süre?
  - b) Geçici Öğreticilik yaptınız mı? Ne kadar süre?
- 5) Kursunuzda kaç hafız ve hafız hazırlık öğrencisi vardır?
- 6) Sınıfınızda kaç hafız öğrenci vardır?
- 7) Hafız hocalığını isteyerek mi yapıyorsunuz?
  - a) Evet
  - b) Hayır. Çünkü...
- 8) 2010 yılında yayınlanan ve 2018 yılında güncellenen Hafızlık Eğitim Programı'nı inceleme fırsatınız oldu mu?
  - a) Program hakkında eğitim veya seminer aldınız mı?
- 9) Hafızlık Eğitim Programı'nın hedefi Diyanete bağlı tüm hafızlık eğitimi veren kurslara standart getirmek olduğunu göz önünde bulundurursak kursunuzda standardı yakalayabildiniz mi?
  - a) Evet. Hangi konularda
  - b) Hayır. Hangi konularda
- 10) Hafızlık Eğitim Programı bir standardın yanında öğretmenlere inisiyatif vermiştir. Bu inisiyatifi kullanıyor musunuz?
  - a) Evet. Şu konularda....
  - b) Hayır tamamen programa uyuyorum

- 11) Hafız hocası olarak bu işin mutfağında bir kişi olarak programın uygulanabilir olduğunu düşünüyor musunuz?
- 12) Programda görevinizi daha iyi yapmanızı sağlayan esaslar hangileridir?
- 13) Program Hazırlık-Ezberleme-Pekiştirme dönemlerinden oluşmuştur. Bu dönemleri yeterli buluyor musunuz?
- 14) Hazırlık dönemi için azami 3 dönem(12 ay) süre verilmektedir. Bu süre yeterli midir? Neden?
- 15) Ezberleme dönemi başlangıçta azami 6 dönem(24 ay), değişiklikle 12 dönem(48 ay) olmuştur. Bu değişikliğin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
- 16) Hafızlık eğitimi verecek öğretmenlerin Din Eğitimi Dairesi Başkanlığınca belirtilen Hafız Öğreticiler tarafından verilmesi uygun görülmesi verimi nasıl etkilemiştir?
- 17) Sosyal etkinlik dersine branşlaşma usulü ile girilmesi neler sağlamıştır?
- 18) Hafızlık Takip Komisyonunun eğitime katkısı olmuş mudur?
a) Evet.
b) Hayır.
- 19) Hafızlık Takip Komisyonu hakkında önerileriniz nelerdir?
- 20) Takip Komisyonunda % 50 oranının altında performans gösteren öğrencinin eğitime devam edemeyecek olmasının hafızlık eğitimini nasıl etkilemiştir?

- 21) Hafızlık Takip Komisyonunun hafızlık eğitimine uygun olmayan kursları tespit ederek raporlaması uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 22) Kursunuzda sınıf ve yatılı ortamında öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri dikkate alınıyor mu?
- 23) Öğrencilerin dinlenme, beslenme ve ders çalışma süreçlerine rehberlik ve örneklik etmek amacıyla kursta kalan öğretmenlerin öncelikli kadrolular olmasının sonuçları neler olmuştur? (gece nöbetleri)
- a) Bu konuda öneriniz var mı?
- 24) Hafız öğretmenlerinin 3 yıllık eğitimin sonunda hafızlık sınavına hiç öğrenci gönderemeyenler ve başarısız olanlar Hafızlık Takip Komisyonunun teklifi ve müftülüğün onayı ile 2 yıl yüzüne eğitimde görevlendirilmesi nasıl bir sonuç ortaya koyar?
- 25) Hafız Öğrenci Projesi (Hafızlık belgesi alan erkek öğrencilere burs ve parasız yatılı imkânı verilmesi) hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 26) Yarışmada dereceye giren öğrencilere verilen burs vb. imkânlar hakkında neler düşünüyorsunuz?
- a) Yeterli buluyor musunuz?
- b) Önerileriniz var mı?
- 27) Sosyal etkinlik dersleri uygulama esaslarınının 13. Ve 14. Maddelerinde belirtilenlere (Sosyal etkinlik saatlerinde, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişimlerini desteklemek amacıyla ilgi ve yeteneklerine uygun olarak sportif aktiviteler; hat, ebru, ney üfleme, kamp, gezi, piknik, eğitici film ve belgesel gibi sosyal, kültürel ve sanatsal faaliyetler öğrencileri ders ortamından uzaklaştırılacak şekilde düzenlenecektir. 14. Bir sınıfın sosyal etkinlik dersine, o sınıfın Kur'an-ı Kerim dersine giren öğretici dışında aynı kursta görev yapan diğer öğretmenlerden biri girecektir. İhtiyaç olması halinde farklı kurslardan ya da dışardan görevlendirme yapılabilecektir) uygun gerçekleştiriliyor mu?
- 28) “Geleceğimle Buluşuyorum” uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

- a) Uygulanıyor. Mesela..
- b) Uygulanmıyor
- 29) “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığının kadınlara mahsus hallerde Kur’an okunması konusunda 22.01.1998 tarih ve 4 No lu kararı bir ruhsat ihtiva etmektedir. Bu ruhsatı kullanmak istemeyen öğrenciler icbar edilmemelidir. Ancak bu durumdaki öğrenciler boş bırakılmama, dini bilgiler ile sosyal etkinlik ve rehberlik derslerine yönlendirilmelidir. Ayrıca dileyen öğrencilerin bu durumlarda dinleme yoluyla derse hazırlık yapmaları sağlanmalıdır⁵⁶” uygulama esaslarında 16. Madde hakkındaki görüşleriniz nedir?
- 30) Öğrencilerinize tavsiye ettiğiniz ezberleme yöntemi nasıldır? Nasıl yapmaktasınız?
- a) Geleneksel
- b) Tekrarlara göre yapılandırılmış
- 31) Kursunuzda gönüllü yardımcı belletmen var mı? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 32) Kur’an-ı Kerim Okuma Usulleri ve Dini Bilgiler dersleri için ne düşünüyorsunuz?
- 33) Bu sorular ışığında eklemek istediğiniz var mı?

---

⁵⁶ 2018-2019 Kur’an Kursları Uygulama Esasları

Ek-2: Öğrenciler İçin Anket Soruları

- 1) Kursa kendi isteğinizle mi geldiniz?
  - a) Hafızlık yapmayı siz mi istediniz?
  - b) Neden hafız olmak istediniz?

- 2) Sınıfınızda hafızlık eğitimi nasıl verilmektedir?
  - a) Geleneksel mi?
  - b) Tekrarlara göre yapılandırılmış

- 3) Şuan hafızlığın neresindesin?

- 4) Bireysel olarak dersinizi/ezberinizi nasıl hazırlıyorsunuz?

- 5) Hafızlık eğitim süresi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

- 6) Hafızlık eğitimi ile ilgili önerileriniz var mı?

Ek-3: Araştırma ve Anket İzni

T.C.
KARATAY KAYMAKAMLIĞI
İlçe Müftülüğü

Sayı : 99573222-251-
Konu : Araştırma ve Anket

07.01.19 0046

İlgi :Konya Valiliği (İl Müftülüğü)'nin 26/12/2018 tarihli ve 57786841/020-7326 sayılı yazısı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hatice Kübra ÖZLER'in "Hafızlık Eğitimi Programı Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" konulu tez çalışması için Kur'an Kursunuzda ve Hafızlık Takip Komisyon Başkanı ile araştırma yapmasına izin verildiğine dair ilgi yazı ve ekleri ekte gönderilmiştir. Bilgilerinizi rica ederim.

Mehmet AKPINAR
İlçe Müftüsü

Ek: İlgi Yazı ve Eki (9 Sayfa)
(Not: İlgi Yazı ve ekleri yöneticilerin e-mail adresine gönderilmiştir.)

Dağıtım:
1- 8 Kur'an Kursu Yöneticiliğine (Kız Hafız Kursları)
2- Mehmet KÜÇÜKDEMİRKESEN

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Htice Kübra ÖZLER	İmza:		
Doğum Yeri:	Konya			
Doğum Tarihi:	13.04.1984			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Mümtaz Kuru İlkokulu		Konya	1995
Ortaöğretim	AÖÖ			2005
Lise	AÖL	İmam Hatip	Konya	2009
Lisans	Ankara Üniversitesi	İlahiyat	Ankara	2012
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	İlahiyat Din Eğitimi		
İş Deneyimi:	2006 yılından bu yana Kur'an Kursu Öğretmeni			
İlgi Alanları:				
Aldığı Ödüller:	Başarı Belgesi(Karatay Kaymakamlığı)			
Tel:	0538 590 74 26			
Adres	Kovanağzı mah. Balaban Cad. Karbeyaz Konutları E Blok No:28/7 Meram-KONYA			
Eklemek istediğiniz hususlar				